

**Koncepce romské integrace
ve Zlínském kraji
na léta 2009–2013**

Obsah

<u>I. Analytická část</u>	4
Úvod	4
<u>1. Východiska Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji</u>	5
1.1. Základní východiska a současný přístup k romské integraci	5
<u>2. Sociálně-demografická analýza</u>	8
2.1. Charakteristika kraje	9
2.2. Historie Romů v České republice	10
2.3. Romové v krajích	10
2.4. Romové a Evropská unie	12
<u>3. Analýzy jednotlivých oblastí romské integrace ve Zlínském kraji</u>	14
3.1. Zaměstnanost	14
3.2. Bytová politika	18
3.3. Školství	21
3.4. Bezpečnost	25
3.5. Kriminalita	27
3.6. Zdravotní péče	28
3.7. Terénní práce	30
<u>4. Institucionální analýza na regionální úrovni</u>	34
4.1. Kraj	34
4.2. Obce	38
4.3. Neziskový sektor	38
<u>5. Institucionální analýza na národní úrovni</u>	40
5.1. Rada vlády pro záležitosti romských komunit	40
5.2. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách	41
5.3. Rada vlády pro národnostní menšiny	42
5.4. Rada vlády pro lidská práva	42
5.5. Veřejný ochránce práv	42
5.6. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	43
5.7. Ministerstvo kultury ČR	45
5.8. Ministerstvo vnitra ČR	46
5.9. Ministerstvo spravedlnosti ČR	48
5.10. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR	49
5.11. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	50
5.12. Zmocněnec vlády pro lidská práva	53
<u>6. SWOT analýza problematiky integrace Romů ve Zlínském kraji</u>	55
<u>II. Návrhová část</u>	56
Vize	
Cíle	
Strategie pro naplnění vize a cílů	
Priority	
Akční plán	
<u>PŘÍLOHY:</u>	
č. 1 Rozdělení dotací na integraci romské menšiny v roce 2008 v jednotlivých krajích	
č. 2 Personální zajištění integrace příslušníků romských menšin na obcích s rozšířenou působností	

Seznam použitých zkratk:

ČR	- Česká republika
ČSSR	- Československá socialistická republika
ERDF	- Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	- Evropský sociální fond
EU	- Evropská unie
FS	- Fond soudržnosti
GG	- Globální grant
GS	- Grantové schéma
IOP	- Integrovaný operační program
IPRM	- Integrovaný plán rozvoje města
KÚZK	- Krajský úřad Zlínského kraje
MMR ČR	- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MP	- Městská policie
MPSV ČR	- Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MS ČR	- Ministerstvo spravedlnosti České republiky
MŠ	- Mateřská škola
MŠMT ČR	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MZ ČR	- Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NNO	- Nestátní nezisková organizace
NROS	- Nadace rozvoje občanské společnosti
NRP	- Národní rozvojový plán
NSRR	- Národní strategický referenční rámec
OP	- Operační program
OP LZZ	- Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP VK	- Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OSPOD	- Odbor sociálně právní ochrany dětí
PČR	- Policie České republiky
PMS ČR	- Probační a mediační služba České republiky
ROP	- Regionální operační program
RVPPK ČR	- Republikový výbor pro prevenci kriminality České republiky
RVZRK ČR	- Rada vlády pro záležitosti romské komunity České republiky
SPOD	- Sociálně právní ochrana dětí
SŠ	- Střední škola
SÚPM	- Společensky účelná pracovní místa
ŠVP	- Školní vzdělávací program
VPP	- Vedlejší pracovní poměr
VS ČR	- Vězeňská služba České republiky
VŠ	- Vysoká škola
ZK	- Zlínský kraj
ZLP	- Zmocněnec vlády pro lidská práva
ZŠ	- Základní škola
ZUŠ	- Základní umělecká škola

Zpracovatel: Odbor Kancelář hejtmána, oddělení neziskového sektoru

Projednáno: Komise Rady Zlínského kraje pro národnostní menšiny dne 1. 10. 2009
a Radou Zlínského kraje dne 23. 11. 2009, usnesení č. 1137/R24/09

Rozhodnuto: Zastupitelstvo Zlínského kraje dne 16. 12. 2009, usnesení č. 0215/Z09/09

I. Analytická část

Úvod

Krajská koncepce na integraci romské komunity ve Zlínském kraji byla jako první krajský dokument této problematiky vytvořena na léta 2004–2008 a schválena Zastupitelstvem Zlínského kraje 22. 9. 2004. Na ni navazuje nová Koncepce kraje na léta 2009–2013. Cílem krajské koncepce je navrhnout možnosti řešení, které povedou k úspěšnější integraci Romů ve všech oblastech, které se dotýkají jejich života a dosažení jejich zapojení do společenského, kulturního a politického života. Integrace Romů do společnosti se zaměřuje na oblast bydlení, které je pro početné romské rodiny velmi důležitým prvkem v integraci, na oblast zaměstnanosti, která je hlavním faktorem integrace, na oblast vzdělávání, které je spojeno s ekonomickou nezávislostí a zapojení se do aktuálního trhu práce, neméně důležitá je také oblast bezpečnosti a zdraví.

Předložený dokument vychází z informací a praxe krajského koordinátora pro národnostní menšiny, romských poradců obcí s rozšířenou působností, asistentů pedagoga a z rozsáhlého průzkumu v terénu, který prováděli terénní pracovníci a pracovníci neziskových organizací, které se integrací Romů ve Zlínském kraji zabývají. Dokument má sloužit jako doporučující materiál pro města a obce ve Zlínském kraji při řešení integrace Romů. Jeho obsahem jsou doporučení, která obsahují také informace, které mohou obcím sloužit pro práci s osobami ohroženými sociálním vyloučením. Materiál nabízí možnosti městům a obcím při řešení problému sociálně vyloučených osob, a to z toho důvodu, že města a obce mají ke svým obyvatelům nejbližší a nejlépe mohou včas využít nástroje pro zabránění rozšiřování a tvorby sociálně vyloučených lokalit a přizpůsobit je svým podmínkám. Právní řád ČR dává obcím nástroje pro řešení sociálně vyloučených lokalit, jak v přenesené, tak i v samostatné působnosti obcí. U přenesené působnosti existují vazby do specializovaných odvětví státní správy (např. státní sociální podpora, ochrana veřejného zdraví atd.). Cílem je pomáhat řešit problémy v praxi, předcházet jim a spolupracovat se všemi dotčenými institucemi. Mezi tyto instituce patří i Zlínský kraj, který má integraci Romů ve své působnosti a nabízí spolupráci při řešení této problematiky. Kraj není jedinou institucí, která se dlouhodobě zabývá integrací Romů. Na centrální úrovni se romskou integrací zabývají poradní orgány vlády: Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit, Rada vlády ČR pro národnostní menšiny a také Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách. Obě rady však nemají žádné výkonné kompetence. Novým subjektem na centrální úrovni je Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách. Její cíle vycházejí z programového prohlášení vlády, v němž se zavázala vytvořit komplexní program umožňující integraci Romů a zabraňující sklonu k jejich sociálnímu vyloučení.

Na úrovni krajské a místní je důležitým subjektem, který stojí na pomezí centrální a regionální úrovně, kraj. Zde fungují koordinátoři romských poradců. Jejich činnost je legislativně ukotvena v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích a o změně pozdějších předpisů a zaměřuje se na koordinaci a metodickou podporu subjektů na lokální úrovni ve prospěch zlepšení sociální, kulturní i politické situace Romů.

Oblastí romské integrace se Zlínský kraj začal systematicky zabývat od 1. 1. 2003, kdy byla ustanovena v souladu se zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, funkce krajského koordinátora pro národnostní menšiny. V r. 2004 byla vytvořena krajská Koncepce integrace romské komunity ve Zlínském kraji na rok 2004 – 2008, která vycházela z vládní Koncepce na integraci Romů z r. 2004, byla zaměřena na problematiku zaměstnanosti, bydlení, školství, na problémy soužití, lichvu a zdravotní péči. Cílem krajské koncepce bylo nejen poskytnout informace o institucionálním zajištění dané oblasti na všech úrovních veřejné správy, ale také nastínění základních oblastí problémů, se kterými se Romové potýkají. Základem úspěšnosti v integraci je úzká spolupráce všech zainteresovaných aktérů (obce, školy, úřady práce, neziskové organizace, PČR, MP, soudy apod.). Za každý rok se tvořila Zpráva o plnění koncepce integrace romských komunit ve Zlínském kraji, kde se hodnotilo, jak města či obce postupovala při plnění koncepce.

1. Východiska Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji

1.1. Základní východiska a současný přístup k romské integraci

Zásadním proklamačním dokumentem vlády ČR v oblasti integrace příslušníků romských menšin, ze kterého vychází krajská koncepce, je vládní Koncepce na integraci Romů z roku 2004, která byla zrevidovaná v roce 2005. Koncepce romské integrace je periodicky aktualizována a je vždy přijímána ve formě vládního usnesení. Vláda České republiky jejím prostřednictvím vytyčuje a definuje hlavní směry postupu v rámci integrace romských komunit. V současné době na integraci Romů pracují i jednotlivá ministerstva, která vypisují dotační tituly zaměřené na integraci nebo sociálně vyloučené občany. Krajská koncepce má především sloužit městům a obcím ve Zlínském kraji jako metodický a koncepční materiál, který jim má napomoci v řešení integrace Romů v jejich obvodu či regionu.

Koncepce na léta 2009–2013 je vytvořena z těchto dokumentů:

- a) zrevidované Koncepce romské integrace ČR z roku 2005. Tato Koncepce romské integrace je plně slučitelná s procesem emancipace Romů jako národnostní menšiny, tj. nalézání a upevňování vlastní kulturní identity, který se mezi Romy již rozvíjí. Tento přístup vychází z přesvědčení, že čím více se budou Romové cítit Romy, tím budou svobodnějšími a odpovědnějšími občany. Svými opatřeními bude vláda sledovat, aby emancipačnímu úsilí Romů nebyly ve společnosti kladeny překážky. Emancipace jako taková je ovšem výsledkem svobodného rozhodnutí Romů samotných, nikoli výsledkem politiky vlády.¹
- b) Zprávy o stavu romských komunit v ČR za rok 2008. Kancelář Rady vlády České republiky pro záležitosti romských komunit každoročně od roku 2004 vypracovává Zprávu o stavu romských komunit v České republice (dále jen Zpráva). Tato praxe byla ustanovena usnesením vlády č. 607 ze dne 16. června 2004. Cílem dokumentu je zhodnotit naplňování strategických dokumentů v oblasti romské inkluze, zejména Koncepce romské integrace, dále naplňování souvisejících vládních usnesení, a to jak na národní, tak i na lokální úrovni. Materiál reflektuje legislativní i institucionální změny, které ve sledovaném roce proběhly, a jejich dopady na situaci romských komunit. Záměrem zpracovatele je identifikovat dílčí úspěchy i neúspěchy intervencí, které se projeví v klíčových oblastech určujících kvalitu života Romů, dále představit příklady dobré praxe a nastínit rizika dalšího vývoje situace v případě neřešení aktuálních problémů romských komunit v ČR.²
- c) Zprávy o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008. Hlavní část zprávy sleduje plnění jednotlivých opatření Akčního plánu Dekády v roce 2008 v prioritních oblastech vzdělání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví a v průřezových tématech boje proti diskriminaci, rovných příležitostí žen a mužů a sociální soudržnosti. V závěru zpráva obsahuje věcná doporučení, která by měla vést k aktualizaci a zlepšení realizace akčního plánu a monitoringu dopadu Dekády na sociálně vyloučené romské komunity. Tato doporučení vychází z Akčního plánu Dekády a stávajících omezených možností jeho plnění. Zpráva rovněž doporučuje zaměřit se v roce 2009 na informační a komunikační aktivity vedoucí k odstraňování předsudků, stereotypů a boj proti extremismu.³
- d) Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a komunit v České republice a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, která vznikla v roce 2006 ve spolupráci Společnosti GAC spol. s r. o. s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (více informací naleznete na www.gac.cz). Hlavním cílem analýzy bylo získat relevantní a aktuální informace o situaci sociálně vyloučených romských lokalit a porozumět procesům, které

1 Zdroj: Koncepce romské integrace 2005

2 Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

3 Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 za rok 2008

ovlivňují životní podmínky v jejich různých typech. Zároveň cílem bylo zjistit možnosti a míru absorpční kapacity subjektů poskytujících služby v této oblasti (tedy především NNO, obce, kraje a jimi zřizované organizace, úřady práce atd.). Všechny tyto cenné informace využilo Ministerstvo práce a sociálních věcí k efektivnímu nastavení čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu v období 2007–2013 směrem k aktivnímu řešení situace v sociálně vyloučených romských lokalitách. ⁴

Česká republika formuluje cíle na zlepšení postavení Romů ve společnosti ve svých integračních koncepcích a v zásadách dlouhodobé strategie, které vycházejí ze tří základních perspektiv přístupu k Romům: z perspektivy lidsko-právní, s důrazem na rovnost a ochranu před diskriminací, z perspektivy národnostní, kde je důraz položen na kulturu a svobodnou vůli Romů se jako národnostní menšina vymezovat, a z širší perspektivy sociokulturní, která pracuje s pojmem „romská komunita“. Zohledněn je též vývoj integrace Romů na lokální úrovni a předpokládané trendy plynoucí zejména z členství České republiky v Evropské unii a také z přistoupení České republiky k Dekádě romské inkluze 2005–2015.

Základní perspektivy přístupu k Romům:

- a) z perspektivy lidských práv – vyplývá z nutnosti zajistit, aby všichni občané ČR, tedy i Romové, mohli v plné míře a bez jakékoli diskriminace užívat všech individuálních práv zaručených jim Ústavou, Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech, jimiž je ČR vázána. Z hlediska lidských práv se romskou problematikou zabývá Rada vlády ČR pro lidská práva jako poradní orgán vlády, který sleduje vnitrostátní dodržování přijatých a ratifikovaných smluv o lidských právech, připravuje v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí ČR zprávy o plnění závazků plynoucích z těchto smluv a navrhuje vládě či jednotlivým členům koncepční kroky směřující k posílení ochrany lidských práv. Z jednotlivých výborů Rady pro lidská práva se problémům lidských práv Romů věnuje zejména Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace, který připravuje antidiskriminační opatření na úrovni právní úpravy i aplikace,
- b) z perspektivy národnostní – se opírá o specifická práva příslušníků národnostních menšin, jak jsou definována v Hlavě III. Listiny základních práv a svobod, Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin. Tato specifická práva jsou konkrétně upravena zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a změně některých zákonů. Česká republika uznává Romy jako národnostní menšinu, která má své zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny, poradním orgánem vlády pro záležitosti národnostních menšin a může tak vyvíjet „úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury“. V tomto směru se na Romy vztahují stejná práva jako na kteroukoli jinou národnostní menšinu žijící v České republice,
- c) z perspektivy sociokulturní – o tuto perspektivu se opírá činnost třetího z poradních orgánů vlády, Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit. Neméně důležitým orgánem pro integraci Romů jsou kraje. V rámci struktury krajských úřadů jsou zařazeni krajské koordinátoři romských poradců. Integrace Romů se od roku 2002 stává součástí právního řádu ČR. Tato změna se odehrála v souvislosti s reformou veřejné správy a dotýká se činnosti samospráv, tj. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění zákona č. 273/2001 Sb., zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění zákona č. 273/2001 Sb.. Jde o novelizaci menšinového zákona č. 273/2001 Sb., zákonem č. 320/2002 Sb., v následujícím znění:
- § 7 Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti,
 - § 8 Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

⁴ Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 za rok 2008

Klíčovou roli v romské integraci mají místní samosprávy, které by měly integraci uplatňovat v praxi ve svém regionu. Na obcích působí romští poradci, kteří by měli zajišťovat a prosazovat potřeby místních Romů, řešit problémy ve vyloučených lokalitách a snažit se o zlepšení situace v romské menšině.

Vládní koncepce romské integrace z roku 2005 vytyčuje sedm priorit k dosažení bezkonfliktního soužití Romů s většinovou společností:

- odstranění vnějších překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině,
- pomoc při odstraňování vnitřních překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění handicapu ve vzdělání a kvalifikaci,
- zlepšení sociální úrovně příslušníků romských komunit – je třeba v nejbližším období považovat za prioritu, která vyžaduje zvláště intenzivní pozornost, především snížení jejich nezaměstnanosti, zlepšení bytové situace a následně zdravotní situace, předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků,
- zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv, tzv. ghettoizace,
- zajištění rozvoje romské kultury a romského jazyka,
- vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce a zacházení s ním,
- zajištění bezpečnosti příslušníků romských komunit. ⁵

⁵ Zdroj: Koncepce romské integrace 2005

2. Sociálně-demografická analýza

2.1. Charakteristika kraje

Zlínský kraj byl ustanoven k 1. lednu 2000. Vznikl sloučením okresů Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín. Zlínský a Olomoucký kraj tvoří region soudržnosti Střední Morava. Od 1. 1. 2003 je vytvořeno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně), v jejichž rámci působí 25 územních obvodů pověřených obcí (obce II. stupně). Kraj tvoří 305 obcí, z toho 29 měst, 4 městyse a 1 statutární město.

Tabulka č.1: Obyvatelstvo ve Zlínském kraji v letech 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet obyvatel	598057	594686	593458	592300	591287	590447	589869	590780	591412
Průměrný věk	38,4	38,7	39,0	39,3	39,6	39,9	40,2	40,4	40,7
Děti 0–14 let	98 808	94 167	93 608	90 844	88 576	86 585	84 493	83 323	82 609
Nad 65 let	81 950	81 994	82 757	83 581	84 697	86 072	87 625	89 349	91 512

Zdroj: ČSÚ

Celkový počet obyvatel v kraji má od roku 2000 spíše klesající tendenci. Rodí se stále méně dětí, v roce 2000 byl počet dětí ve věku 0–14 let 98 808, v roce 2008 se snížil o 16 199 na 82 609. Naproti tomu průměrný věk obyvatel se postupně zvyšuje a přibývá obyvatel nad 65 let věku.

Tabulka č.2: Počet obyvatel, rozloha, počet obcí Zlínského kraje v roce 2008

Oblast	Počet obyvatel	Rozloha	Počet obcí
Kroměřížsko	107 875	992 km ²	80
Uherskohradištsko	144 533	799 km ²	78
Vsetínsko	145 850	1 143 km ²	59
Zlínsko	193 154	1 030 km ²	87
Zlínský kraj	591 412	3964 km ²	304

Zdroj: ČSÚ

Zlínský kraj vznikl na území, kde se projevují vlivy tří výrazných národopisných celků: Hané a Slovácka s lidovou kulturou nížinného typu a Valašska – etnika horského typu. V rovinatém území je zřetelná souvislost se starou rolnickou kulturou.

Na území Zlínského kraje existuje 24 mikroregionů, jejichž základem je dobrovolná i nezbytná spolupráce obcí, která je dána spádovostí, historickými i současnými vazbami a společně řešenými problémy. Zlínsko bývalo v minulosti plným právem považováno za ekonomicky silnou oblast s výraznou koncentrací velkých průmyslových podniků. Obuv, pneumatiky, stroje a letadla, to byly produkty tradičně spojované s centrem regionu. Přibližně od poloviny 90. let se hospodářsky stabilní pozice Zlína a celé východní Moravy začala otřásat v důsledku privatizace a restrukturalizace průmyslu. Negativní roli sehrála také špatná dopravní obslužnost území, odtržení od Slovenska, s nímž do té doby fungovaly významné obchodní vztahy, a rovněž rozpad většiny zavedených vědecko-výzkumných pracovišť. Důsledkem je současná podprůměrná tvorba hrubého domácího produktu, třebaže je region nadále vnímán jako bohatá a dynamická oblast v rámci České republiky. Populace je z velké části tvořena venkovským obyvatelstvem. V kraji se nenachází žádné město s více než 100 000 obyvateli. Počet mladých lidí převyšuje počet důchodců, což oblasti poskytuje dostatek pracovních sil pro rozvoj v nejbližších letech.

Ekonomická situace v kraji

K 31. 12. 2008 evidovaly úřady práce ve Zlínském kraji celkem 20 048 uchazečů o zaměstnání, z toho nejvíce v okrese Vsetín 5 832 uchazečů, v okrese Zlín 5 465, v okrese Uherské Hradiště 4 628 a v okrese Kroměříž 4 123 uchazečů o práci. Registrovaná míra nezaměstnanosti v kraji byla 6,13 %.⁶

Tabulka č. 3: Míra nezaměstnanosti v letech 2000–2008

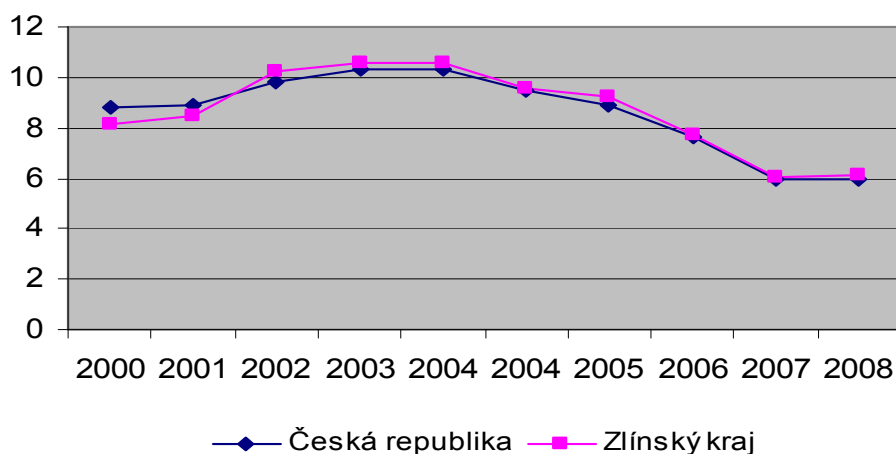
Území	2000	2001	2002	2003	2004	2004 (*)	2005	2006	2007	2008
Česká republika	8,78	8,90	9,81	10,31	10,33	9,47	8,88	7,67	5,98	5,96
Zlínský kraj	8,14	8,51	10,22	10,61	10,56	9,53	9,27	7,75	6,02	6,13
v tom okresy:										
Kroměříž	9,83	9,83	11,04	11,57	12,84	11,86	11,69	9,48	7,18	6,84
Uherské Hradiště	7,18	7,26	8,69	9,17	8,90	7,97	7,72	6,49	5,31	5,81
Vsetín	9,53	10,24	11,85	12,13	12,24	10,89	10,79	9,71	7,14	7,31
Zlín	6,89	7,46	9,72	9,99	9,34	8,45	8,00	6,34	5,07	5,09

Zdroj: ČSÚ

*Od 1.7.2004 došlo ke změně metodiky výpočtu nezaměstnanosti

V rámci kraje měl nejvyšší míru nezaměstnanosti v roce 2008 okres Vsetín (7,31 %) a naopak nejnižší okres Zlín (5,09 %).

Míra nezaměstnanosti v letech 2000 - 2008

Ve Zlínském kraji se drží počet nezaměstnaných na vyšší úrovni ve srovnání s celorepublikovým průměrem.

2.2. Historie Romů v České republice

O tom, že se lidé na území České republiky setkávají s Romy již dlouho, svědčí nejen zápis v dobových kronikách. Romové sami si však své dějiny předávali jen v ústní podobě, o jejich historii se proto dnes dovídáme jen z děl psaných neromskou rukou. První nesporná zmínka o Romech pochází už z roku 1417, kdy českými územími prošla skupina Romů, jejichž cesta je podrobně popsána i v historických pramenech okolních zemí. Až do poloviny 6. století se romské skupiny pohybovaly po českých zemích svobodně a nejen romský

⁶ Zdroj: <http://www.kr-zlinsky.cz/>

baron byl obdarován glejtem některého z českých panovníků, který celé skupině zaručoval ochranu na jejich cestách. Ve druhé polovině 16. stol. se však vstřícný postoj českých zemí vůči Romům změnil. Snadný život vystřídalo období nedůvěry, které postupně přerostlo až v otevřenou represi. o vstřícnější přístup vůči Romům se pokusila až Marie Terezie a její syn Josef II., za jejichž vlády byla represe nahrazena pokusy o začlenění Romů do společnosti. Marie Terezie byla se svým zákonem z r. 1761 první, kdo se pokusil v souvislosti s Romy aplikovat asimilační politiku. Rozvoj manufakturní výroby a průmyslová revoluce 19. století dále prohlubovaly chudobu romských rodin.

Romové se nadále drželi polokočovního způsobu života, který jim znemožňoval sehnat si stálou práci. Situace Romů se výrazně nezměnila ani po vzniku Československé republiky, přestože Romové byli v té době uznáni za svébytnou národnostní menšinu. V roce 1927 byl přijat Zákon o potulných cikánech, který byl na svou dobu poměrně „tvrdý“. Tento zákon zakazoval tábořit ve větších skupinách, vlastnit zbraně apod., represe romského obyvatelstva dále pokračovala.

V porovnání s holocaustem 2. světové války bylo omezování práv, kterému museli Romové do té doby čelit, nicotné. Druhá světová válka vyústila v úplné vyhlazení tzv. českých Romů. Současní Romové žijící v České republice jsou převážně slovenští imigranti nebo jejich potomci.

V jistém smyslu lze tvrdit, že po 2. světové válce se postavení této menšiny zlepšilo. V rámci proletarizace celé společnosti se Romům dostala podobná práva a podobné postavení jako ostatním, neromským členům společnosti. Nadále však přetrvával silný tlak na asimilaci Romů a potlačení jejich kultury, hodnot a osobitosti.

V roce 1958 byl vydán Zákon o trvalém usídlení kočujících osob ukládající povinnost místních úřadů změnit tyto jedince na „pravidelně pracující členy společnosti“. Romové byli nastěhováni do uzavřených prostorů, což způsobilo, že si nevážili těchto hodnot, protože byli navyklí žít jinak, především se volně pohybovat.

V roce 1965 vydala vláda ČSSR nové nařízení týkající se řešení otázek spojených s romskou menšinou. Soustředilo se na řešení problémů spojených s nechtěnou koncentrací Romů v určitých oblastech republiky. Tímto nařízením byly zrušeny tradiční romské osady na Slovensku. Velká část obyvatel těchto osad byla přesunuta na česká území. V roce 1972 byl vydán Zákon o tzv. asimilaci „cikánů“. Pro Romy to znamenalo: pravidelné zdravotní prohlídky, návštěvy tzv. kurátorů, nutnost pravidelné školní docházky a účast v pracovním procesu.

Od roku 1959 do 1989 bylo v Československé socialistické republice podle statistik pouze 5% Romů se středoškolským vzděláním.

Listopad 1989 se stal dalším výrazným mezníkem v historii romského národa. Kromě politické a ekonomické svobody přinesl Romům také svobodu používat vlastní jazyk, pěstovat svou národní kulturu, možnost zakládat neziskové organizace, realizovat mezinárodní kontakty, apod.

2.3. Romové v krajích

Pro některá rozhodování o opatřeních vedoucích k integraci Romů je důležité znát jejich početnost, demografickou strukturu a prostorové začlenění.

„Rom“ je v České republice z hlediska právního občan, který se podle čl. 3, odst. 2 Listiny základních práv svobod a podle § 2 zákona č. 320/2002 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, hlásí k romské národnosti. Zákon neřeší, za jakých okolností se má ke své národnosti hlásit. Počet Romů podle sčítání lidu a počet Romů, kteří se jinak hlásí k romské národnosti či příslušnosti k romské menšině, tak nelze bez výjimky ztotožňovat. Stejně tak je nutné reflektovat i skutečnost, že výraz „Romové“ je užíván v běžném jazyce, ale i v oficiálních dokumentech (např. Rada Evropy, nejnověji také Evropská unie) v širším významu.

Tabulka č. 4: Národnost obyvatel v jednotlivých krajích v roce 2001

ČR	Obyvatelstvo celkem	Z toho národnost (mimo nezjištěné)		
		česká	slovenská	romská
Česká republika	10 230 060	9 249 777	193 190	11 746
Hl.m. Praha	1 169 10	1 088 814	19 275	653
Středočeský kraj	1 122 473	1 074 360	15 287	1 416
Jihočeský kraj	625 267	594 992	9 025	613
Plzeňský kraj	550 688	524 396	7 773	599
Karlovarský kraj	304 343	266 054	14 079	753
Ústecký kraj	820 219	755 603	22 214	1 905
Liberecký kraj	428 184	399 917	8 743	615
Královéhradecký	550 724	523 783	8 518	722
Pardubický kraj	508 281	489 142	5 932	477
Vysočina	519 211	475 954	3 732	258
Jihomoravský kraj	1 127 718	881 046	16 029	631
Olomoucký kraj	639 369	561 063	11 233	868
Zlínský kraj	595 010	508 037	7 713	439
Moravskoslezský kraj	1 269 467	1 106 616	43 637	1 797

Zdroj: Český statistický úřad 2001

Při sčítání lidu v roce 2001 se zjistilo, že v České republice žije 11 746 občanů, kteří se hlásí k romské národnosti. Představitelé některých romských organizací však mluví o 300 000 až 350 000 romských občanů.

Analýza dat ze sčítání lidu, domů a bytů, při které byly započteny i osoby, které přihlásily romskou národnost respektive romský mateřský jazyk na druhém místě, dospěla k počtu 72 000 osob, což však nepostihuje část romské populace bez národního uvědomění.

Odhady potvrzují, že romská populace je dosud populačně progresivní. Vysoká úroveň plodnosti ovlivňuje věkovou strukturu romské populace. Zůstává výrazný podíl dětí, které se brzy dostanou do reprodukčního věku. i při snížení průměrného počtu dětí v rodině bude početní růst romské populace pokračovat.

Podle autorů prognózy v současné době žije v ČR cca 200 000 Romů a do roku 2050 jejich počet nepřekročí 300 000, budou-li dodrženy základní předpoklady: postupné zlepšování ekonomické a sociální situace, zvyšování životní úrovně a vzdělanosti romských žen i mužů. Tento vývoj lze očekávat pouze tehdy, nezvýší-li se podstatně migrace.⁷

Tabulka č. 5: Časová projekce demografického vývoje romské menšiny

Období	Uhrnná plodnost	Střední délka života muži/ženy	Koncový stav	Počet narozených	Absolutní přírůstek	Relativní přírůstek (v promile)
2006–2010	2,035	66,80 / 73,86	219 207	3 702	2 590	12,18
2011–2015	2,007	67,49 / 74,71	231 692	3 798	2 497	11,08
2016–2020	1,980	67,56 / 75,41	243 049	3 828	2 271	9,57
2021–2025	1,927	69,68 / 76,65	253 959	3 835	2 182	8,78
2026–2030	1,927	71,09 / 78,05	263 800	3 794	1 968	7,60
2031–2035	1,927	71,09 / 78,05	270 805	3 623	1 401	5,24
2036–2040	1,927	71,09 / 78,05	275 238	3 496	887	3,25
2041–2045	1,927	71,09 / 78,05	277 812	3 470	515	1,86

Zdroj: Zpráva 2004, původní zdroj: Jitka Langhmerová a Tomáš Fiala: „Kolik je vlastně Romů v České republice?“ Demografie, 2003

⁷ Zdroj: Zpráva 2004, původní zdroj: Jitka Langhmerová a Tomáš Fiala: „Kolik je vlastně Romů v České republice?“ Demografie, 2003

Z pohledu demografie se odlišnost Romů od ostatního obyvatelstva projevuje především ve věkové struktuře. Demografické stárnutí je v současné době charakteristické jak pro Českou republiku, tak i pro většinu evropského obyvatelstva. Naopak pro romskou populaci je typický vysoký podíl dětí na úkor starých obyvatel. Současná věková struktura Romů proto předpokládá budoucí početní růst.

Počet obyvatel k 1. 3. 2001 činil ve Zlínském kraji 596 903 osob, z nichž evidovaných Romů hlásících se k romské národnosti bylo 439 osob.

2.4. Romové a Evropská unie

Problematika postavení etnických menšin není přímo v kompetenci Evropských společenství ani Evropské unie, v rámci struktury EU neexistují orgány, které by se soustředily na problém postavení Romů. Nicméně s rozšiřováním EU se romská problematika dostává do popředí činnosti orgánů EU. Evropská komise, všeobecné ředitelství pro zaměstnanost a sociální otázky, kam spadá antidiskriminační politika, uhradilo z prostředků Akčního programu Společenství pro boj s diskriminací a z Akčního programu boje proti sociálnímu vyloučení zpracování Zprávy o Romech v rozšířené Evropské unii. Vedle politik boje s diskriminací jsou to úsek sociální inkluze a exkluze, evropské strategie zaměstnanosti a Evropských strukturálních fondů.

Evropská komise zastřešila nově činnost „meziodborové“ skupiny zahrnující 14 úseků sekretariátu komise, jejímž cílem je koordinace aktivit a politik týkajících se romských otázek.⁸

Tabulka č. 6: Statistické údaje o romské populaci v Evropě. Graf: ČTK, 1. července 2003

Země	Odhadovaný počet Romů
Bulharsko	700 000 – 800 000
Česká republika	250 000 – 300 000
Maďarsko	550 000 – 600 000
Německo	110 000 – 130 000
Polsko	50 000 – 60 000
Rakousko	20 000 – 25 000
Rumunsko	1.800 000 – 2 500 000
Slovensko	480 000 – 520 000

Zdroj: Evropská komise

Evropská unie prostřednictvím politiky soudržnosti usiluje o rovnoměrný hospodářský a společenský rozvoj všech členských států. Cílem je, aby se zmírnily rozdíly v ekonomické a životní úrovni mezi chudšími a bohatšími zeměmi EU. Tomuto úsilí se říká evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti. Fondy Evropské Unie mají přinést 26,7 miliard EUR pro Českou republiku (částku lze přirovnat přibližně ke třem čtvrtinám ročního státního rozpočtu ČR).

Evropská unie disponuje třemi hlavními fondy:

Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)

Evropský sociální fond (ESF)

Fond soudržnosti (FS)

Operační programy jako oficiální dokumenty schválené Evropskou komisí definují, které problémy chce Česká republika za finanční prostředky z evropského fondu řešit a čeho chce v programovém období 2007–2013 dosáhnout.

Pro Českou republiku je důležitá finanční podpora Evropské unie, proto byl vytvořen Národní rozvojový plán na léta 2007–2013, který je základním strategickým dokumentem pro získání

⁸ Zdroj: European Roma Rights Centre, www.romove.radio.cz

podpory ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti a obsahuje i oblast integrace příslušníků romských menšin.

Jedná se o tyto operační programy:

- Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, prioritní osa 1, je zaměřený na zkvalitnění a modernizaci systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a ke zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. Řídícím orgánem OP VK je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR – sekce řízení operačních programů;
- Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost, prioritní osa 3, je zaměřený na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky na trhu práce, profesního vzdělávání, dále na začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráci v uvedených oblastech. Řídícím orgánem OP LZZ je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR – odbor 22;
- Integrovaný operační program, prioritní osa 3, je zaměřený na řešení společných regionálních problémů v oblastech infrastruktury pro veřejnou správu, veřejné služby a územní rozvoj: rozvoj informačních technologií ve veřejné správě, zlepšování infrastruktury pro oblast sociálních služeb, veřejného zdraví, služeb zaměstnanosti a služeb v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik, podporu cestovního ruchu, kulturního dědictví, zlepšování prostředí na sídlištích a rozvoj systémů tvorby územních politik. Řídícím orgánem IOP je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – odbor řízení operačních programů.⁹

⁹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>

3. Analýzy jednotlivých oblastí romské integrace ve Zlínském kraji

3.1. Zaměstnanost

Velmi nízká zaměstnanost podporuje chudobu a vyloučení Romů z kvalitního bydlení, vzdělání, trávení volného času atd. Nízká vzdělanost omezuje šance Romů na pracovním trhu. Nezaměstnanost Romů negativně ovlivnila také hospodářská krize v ČR. Vznikla nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou po práci. Nerovnováha vychází z rozvoje technologií, ke kterým je zapotřebí specifických znalostí a dovedností, které řada Romů neovládá. Vzdělávacím aktivitám a rekvalifikacím se věnují úřady práce i neziskový sektor. V současné době mohou instituce čerpat finanční prostředky z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost 2007–2013. Tento program počítá také s možností sociálního podnikání, které je jednou z možností posílení zaměstnanosti Romů.

V oblasti zaměstnanosti navázala Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity spolupráci se Světovou bankou při přípravě analýzy příčin nezaměstnanosti Romů v České republice a strategie podpory jejich zaměstnanosti s názvem „Strategie podpory zaměstnanosti Romů v České republice“. Analýza byla realizovaná v rámci technické asistence Světové banky vládě ČR v termínu od listopadu 2007 do října 2008. Výsledkem je dokument „Česká republika: Šance na zvýšení zaměstnanosti Romů“, který se opírá o terénní výzkum, vycházející z dat v následujících oblastech:

- efektivita úřadů práce a jejich schopnost řešit problematiku dlouhodobě nezaměstnaných a sociálně izolovaných osob, zejména Romů;
- překážky na straně pracovní poptávky (nezaměstnaní, respektive potenciální zaměstnanci) a
- překážky na straně pracovní nabídky (zaměstnavatelé).

Výstupy dokumentu navrhuje doporučení nejen v oblasti zaměstnanosti, ale také v oblasti vzdělávání. Dokument se celkově zabývá překonáním překážek vedoucím ke zvýšení participace Romů na trhu práce.¹⁰

Usnesením ze dne 20. srpna 2008 č. 1005 uložila vláda České republiky ministři práce a sociálních věcí i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády v roce 2008. V rámci Akčního plánu v části zaměstnanost jde o naplňování úkolů:

- propojení již existujících nástrojů – rekvalifikace a odborné výuky, využívání individuálních akčních plánů při sladování poptávky s nabídkou, tvorby volných míst pro Romy formou daňových úlev, zřizování chráněných dílen apod.
- zvýšit motivace k zaměstnávání Romů prostřednictvím změny poměru výše sociální dávky a minimální mzdy
- zefektivnit a rozšířit pracovní přípravu mladých Romů
- podpora nestátních neziskových organizací v rozvoji programů zaměřených na trénink, vzdělávání Romů a zprostředkování zaměstnání
- podpora zaměstnavatelů zaměstnávajících dlouhodobě nezaměstnané
- školení pracovníků úřadů práce v oblasti antidiskriminačních opatření
- propagační akce zaměřené na podnikatele.

K jednotlivým cílům jsou definovány indikátory měřitelnosti. Jedná se o následující statistické údaje a indikátory:

- zvýšení podílu podporovaného zaměstnání Romů o 5–10% ročně v porovnání s neromskou populací
- zvýšení počtu romských absolventů profesní přípravy (řemesel) o 10% ročně
- zkrácení průměrné délky dlouhodobé nezaměstnanosti u Romů o polovinu
- zvýšení počtu malých a středních podniků provozovaných Romy a zaměstnávajících Romy

¹⁰ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

- dosažení 50% zvýšení zaměstnanosti v ghettoizovaných lokalitách v průběhu Dekády
- změna vnímání podnikatelů při zaměstnávání Romů.¹¹

Přístup k pracovním příležitostem je výrazně ovlivňován diskriminací na základě etnické příslušnosti, což dramaticky zhoršuje podmínky pro zaměstnávání Romů. Dalším zápor je věk uchazečů o zaměstnání. Buď je moc nízký, kdy se romská mládež uchází o práci po ukončení základní povinné školní docházky a řadí se tak do kategorie mladistvých uchazečů o zaměstnání. Na tuto kategorii se vztahují přísná pravidla, která minimalizují ochotu zaměstnavatelů nabízet této kategorii volná místa. Nebo je věk příliš vysoký a ze strany zaměstnavatelů není zájem o starší věkové skupiny uchazečů. Také horší zdravotní stav nedovoluje Romům pracovat až do důchodového věku. Pro Romy je těžké dostat podmínkám nároku na důchodové pojištění pro opakovanou nezaměstnanost. Špatná ekonomická situace jim neumožňuje spořit si na stáří či platit si důchodové pojištění. Ve stáří se stávají závislími na širší rodině.¹²

Současná kvalifikační struktura Romů je vzdálena požadavkům trhu práce. Výše ohodnocení, které jsou zaměstnavatelé Romům za jejich práci ochotni nabídnout, vede k tomu, že mnoho Romů dá přednost sociálním dávkám před pravidelnou mzdou. Správa služeb zaměstnanosti MPSV každoročně stanovuje úřadům práce zaměření a cíle realizace aktivní politiky zaměstnanosti na daný rok. Jsou jim určeny kvóty pro prioritně vybrané skupiny nezaměstnaných, které se mají zařadit do nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti. Nelze konkrétně uvést, kolik ze zařazených uchazečů bylo Romů, neboť v souladu se zákonem na ochranu osobních údajů a zákonem o zaměstnanosti úřady práce nevedou evidenci na základě barvy pleti či příslušnosti k národnostní či etnické menšině. Tento problém brání zjištění skutečného stavu počtu nezaměstnaných Romů.

Výstupy z Dekády romské inkluze 2005–2015 navrhuje doporučení nejen v oblasti zaměstnanosti, ale také v oblasti vzdělávání a celkově se zabývá překonáním překážek vedoucím ke zvýšení participace Romů na trhu práce. Romové jsou podle zprávy bez práce často kvůli nízké kvalifikaci; od dalšího hledání práce je odrazují i jejich předchozí neúspěchy při hledání zaměstnání. Největší obtíže při hledání práce mají lidé ze sociálně vyloučených lokalit; až 40 % z nich podle odborníků trpí funkční negramotností. Podle studie jich má 60 % základní vzdělání, 14 % vychodilo pouze zvláštní školy. Podle studie by Romům pomohla zejména větší snaha úřadů práce lépe reagovat na požadavky trhu a zlepšit umístování Romů a dalších znevýhodněných uchazečů o zaměstnání. „Úřady práce se v současné době jeví jako nedostatečně připravené k převzetí svého dílu povinností a existují důkazy o tom, že podpora Romů není příliš účinná,“ stojí ve zprávě o naplňování Dekády romské inkluze. Podle expertů je třeba zvýšit zaměstnanost Romů nejen kvůli vysokým nákladům, ale také vzhledem ke stárnutí populace. Kdyby pracovalo více Romů, nepotřebovalo by totiž Česko v takové míře doplňovat nedostatek pracovníků cizinci. Romy od hledání zaměstnání často odrazují také jejich dluhy. Výrazně zadlužení lidé se proto brání přijmout zaměstnání, neboť by jim jejich příjmy mohli zabavit exekutoři. Příslušníci romské menšiny odmítají pracovat za plat nižší nebo jen málo převyšující sociální dávky. Navíc nelze uhlídat, zda si k sociálním dávkám načerno nepřivydělávají. Zaměstnavatelé však nemají zájem o romské pracovníky i proto, že mohou (nelegálně) najímat levnější zaměstnance z řad cizinců bez pracovního povolení, nebo (legálně) ze zaměstnanců zprostředkovatelských firem. Mnozí zaměstnavatelé však nezaměstnají romské občany pro vlastní předsudky vůči Romům (anticikánismus) a z rasové diskriminačních důvodů. Romové tvoří podle Analýzy potřeb integrace Romů na českém trhu práce skupinu s nízkými vyhlídkami na získání zaměstnání.¹³

¹¹ Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015

¹² Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v České republice za rok 2008

¹³ Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2008

Tabulka č. 7: Míra nezaměstnanosti Romů podle vzdělání (v procentech)

Stát	Neúplné základní a bez vzdělání	Základní	Neúplné střední	Střední a vyšší
Česká republika	75,7	55,6	33,8	10,3
Maďarsko	78,7	57,0	41,5	39,1
Rumunsko	82,7	76,6	66,9	63,6
Bulharsko	89,5	80,9	73,7	53,3
Slovensko	94,1	87,6	85,0	56,1

Zdroj: UNDP 2000/2001

V České republice má podle výběrových šetření pracovních sil nekvalifikovaná pracovní síla (většinové společnosti) specifickou míru nezaměstnanosti přes 20 %, vyučení ji mají jen 8 %, a vyšší vzdělanostní kategorie ještě nižší (2–6%). Míry nezaměstnanosti, u Romů v odpovídajících vzdělanostních kategoriích proti příslušníkům majority, jsou stále až pětinasobně vyšší. Diskriminace v přístupu k zaměstnání je, podle Romů samotných, vážným problémem pro většinu z nich. Za vážný problém dotýkající se domácnosti respondenta považuje diskriminaci v přístupu k zaměstnání 58 % českých Romů, 18 % ji považuje za problém, byť méně významný.

Tabulka č.8: Hlavní důvody potíží podle Romů při hledání zaměstnání

Moje etnická příslušnost	80,4%
Nedostatečná kvalifikace	65,9%
Celková ekonomická recese v zemi	53,3%
Nedostatek štěstí	39,2%
Můj špatný zdravotní stav	9,1%
Můj věk	19,8%
Mé pohlaví/rod	8,1%

Zdroj: výzkum UNDP a ILO, 2000/2001, převzato dle Sirovátka, 2003

V Analýze potřeb integrace Romů na českém trhu práce se považuje za příznačné, že ačkoliv největším handicapem Romů na trhu práce je vedle diskriminace na základě etnické příslušnosti jejich nedostatečná kvalifikace, jen málo z nich se účastní programů pracovní přípravy a preferovány jsou ve vztahu k nim zejména programy veřejně prospěšných prací. Ačkoliv velká část Romů je nezaměstnaná nebo už nezaměstnanost zažila, jen 7 až 12 % Romů ve věku do 55 let se zúčastnilo programů aktivní politiky zaměstnanosti. Potenciálně rozhodující formou podpory šancí Romů na trhu práce je ovšem podpora jejich zaměstnatelnosti, tedy pracovní příprava a rekvalifikace, upozorňuje *Analýza*. Problémem je do určité míry dostupnost programů. V České republice jsou v oblasti profesních rekvalifikací preferovány především cílené rekvalifikace, tedy takové, kde je účastníkům předem dán příslib zaměstnavatele na zaměstnání. Sami Romové nemají příliš zájem o programy rekvalifikací v případě, že nemají jasnou perspektivu zaměstnání. Podle citovaných statistik Správy služeb zaměstnanosti je míra zaměstnatelnosti nekvalifikované osoby, přibližně 5x nižší než nezaměstnaného vysokoškoláka. V procesech tržní transformace a modernizace ekonomik zanikají nekvalifikovaná a méně kvalifikovaná pracovní místa. Nízká úroveň kvalifikace Romů, z nichž někteří nemají ani dokončené základní školní vzdělání, zůstává jejich základním handicapem na trhu práce. V Analýze se poukazuje na to, že nezaměstnanost má negativní dopad i na psychiku nezaměstnaných Romů. Romští muži zakládali své sebevědomí na schopnosti uživit rodinu. Dnes, když k tomu nemají (legální) příležitost, často sahají k pololegálním či nelegálním činnostem. Rodiny dlouhodobě nezaměstnaných (déle než půl roku) jsou zcela závislé na příjmech ze sociálních dávek, zejména z dávek sociální péče, kterými se jejich příjmy dorovnávají do životního minima vypočteného pro domácnost. Přitom životní minimum je nastaveno na překlenutí krátkodobé nepříznivé životní situace způsobené dočasnou ztrátou zaměstnání a nepočítá s tím, že

nezaměstnanost může trvat několik let, či být permanentní. Z dávek sociální péče mohou rodiny uhradit nezbytné náklady na bydlení a stravování. Romské rodiny, které dlouhodobě žijí z příjmů rovnajících se životnímu minimu, se stávají chudými a jejich chudoba se časem dále prohlubuje. Jejich životní podmínky se postupně mění ze standardních na substandardní, dochází k jejich materiální deprivaci. Romové jsou pak pro chudobu vylučováni z obvyklého způsobu života a i bez sociokulturních specifík spějí k sociálnímu vyloučení.¹⁴

MPSV ČR v roce 2008 uskutečnilo dotazníkovou akci u úřadů práce ke zjištění údajů o poskytování služeb zaměstnanosti Romů pro zprostředkování a zvýšení zaměstnanosti v romské menšině. Odpovědělo pouze 8 pověřených úřadů práce. Ostatní argumentovaly tím, že úřady práce neevidují údaje týkající se národnostních menšin podle národností, ale podle státního občanství. Dalším důvodem pro nevyplnění dotazníku byla neexistence definice příslušníka romského etnika, kterou by mohly úřady práce použít.

Pro rok 2008 bylo zjištěno:

Tabulka č. 9: Odhad počtu romských občanů v evidenci úřadu práce v roce 2008 na Moravě

Kraj	Celkem	Muži	Ženy
Jihomoravský	4 650	2 250	2 400
Vysočina	424	207	217
Zlínský	459	249	210

Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008

Tabulka č. 10: Počet spolupracujících organizací v roce 2008 s úřady práce podle krajů na Moravě

Kraj	NNO	Zaměstnavatelé	Romské organizace	Celkem
Jihomoravský	4	18	2	24
Moravskoslezský	15	8	7	30
Vysočina	2	14	0	16
Zlínský	9	9	1	19

Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008

Situace ve Zlínském kraji

V jednotlivých měsících prvního pololetí roku 2009 dochází k nepřetržitému nárůstu nezaměstnanosti. Ve srovnání s nárůstem nezaměstnanosti v celé České republice se nezaměstnanost ve Zlínském kraji zvýšila výrazněji, a to o 2,41 % (v celé ČR byl zaznamenán nárůst celkového počtu uchazečů o zaměstnání o 1,31 %). Na konci měsíce června 2009 evidovaly úřady práce Zlínského kraje celkem 1 880 volných pracovních míst. K 30.6.2009 na jedno volné pracovní místo připadá 15,3 uchazečů o zaměstnání. Nezaměstnanost vzrostla ve všech okresech Zlínského kraje. Nejvíce to bylo v okrese Zlín – o 3,27 % a v okrese Kroměříž – o 2,88 %. Nejméně vzrostla nezaměstnanost v okrese Vsetín – o 1,45 %. Okresem s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v rámci kraje je stejně jako v předcházejících měsících okres Vsetín s mírou nezaměstnanosti 10,92. Okresem s nejnižší mírou nezaměstnanosti je Zlín – míra nezaměstnanosti činí 7,98.¹⁵

Neměnnou skutečností je poměrně vysoká nezaměstnanost Romů ve Zlínském kraji, která se dle zjištění krajské koordinátorky pohybuje kolem 70%. Velké procento Romů čelí výrazným obtížím v získávání přístupu na pracovní trh. Stále existuje ze strany měst a obcí možnost zajištění výkonu veřejně prospěšných prací. Romové na tyto práce mohou být zaměstnáni v místě bydliště. Také chybí propojení služeb zaměstnanosti s komplexní sociální prací, aby se stabilizovala životní situace Romů včetně přetrvávající skryté diskriminace ze strany zaměstnavatelů vůči Romům.

¹⁴ Analýza potřeb integrace Romů na českém trhu práce 2006–2007

¹⁵ Tisková zpráva Úřad práce, Zlín červen 2009

Možnosti řešení nezaměstnanosti

- Důležitým nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti na podporu obtížně umístitelných uchazečů na trhu práce je vyhláška MPSV č. 581/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, a kterou se stanoví podrobnosti zřizování společensky účelových pracovních míst a vytváření veřejně prospěšných prací. Je třeba konstatovat, že uvedená zákonná ustanovení se mohou využívat jen za určitých podmínek a kritérií stanovených příslušným úřadem práce.
- Dalším nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti jsou rekvalifikace a poradenské činnosti. Je to jedna z možností, jak řešit nezaměstnanost obtížně umístitelných uchazečů na trhu práce formou vzdělávání. Uchazeči, kteří mají zájem si doplnit vzdělání nebo rozšířit svoji kvalifikaci, mají možnost nastoupit do rekvalifikace, která je jim, při splnění podmínek daných výše citovaným zákonem, plně hrazena.
- Je žádoucí, aby opatření důsledně zohledňovala specifické potřeby vyplývající z postavení romských žen. Zejména sociální pracovníci v roli poradců pro zaměstnatelnost musí reflektovat opatření potřebná ke snižování rozdílů mezi muži a ženami v uplatnění na trhu práce.
- Podpora a rozvoj nezávislého drobného podnikání mezi Romy.
- Uchazeči, kteří projeví zájem o podnikání, mohou využít nabídku úřadů práce rekvalifikačních kurzů pro začínající podnikatele s možností poskytnutí příspěvku, podle zákona č. 435/2004 Sb. a za určitých podmínek stanovených příslušným úřadem práce.
- Zvýšená kontrola nelegální práce.
- Individuální přístup úřadů práce k potřebám jednotlivých znevýhodněných klientů.
- Právní poradenství v oblasti zaměstnanosti.
- Nabytí či zvýšení současného vzdělání.
- Poskytnutí fixní částky za vytvoření a udržení pracovního místa.
- Zapojování NNO, romských podnikatelů, zaměstnavatelů a adeptů na podnikání do Evropských strukturálních fondů a realizace projektů týkajících se zvýšení zaměstnanosti těžce umístitelných osob na trhu práce a zvýšení vzdělanosti.
- Zvýhodnění firem při zadávání veřejných zakázek, zaměstnají-li stanovené procento obtížně umístitelných na trhu práce.
- Vznik sociálních firem (sociální podnikání).¹⁶

3.2. Bytová politika

Romové jsou nejohroženější skupinou na trhu s byty. Bytová politika obcí hraje důležitou roli při vytváření sociálně vyloučených lokalit. Zpráva o situaci Romů v rozšířené Evropě konstatuje, že Romové všude v Evropě žijí v nízkostandardních či extrémně špatných podmínkách. Bydlení je ale jednou z oblastí, kde Unie nemá přímé kompetence, a bydlení tak ani nemůže být přímo financováno z unijních prostředků, např. z Evropského fondu regionálního rozvoje. Institucemi pověřenými realizací cílů v oblasti bydlení jsou Ministerstvo pro místní rozvoj, Státní fond bydlení, Ministerstvo práce a sociálních věcí (oblast sociálních služeb), Rada vlády pro záležitosti romské komunity, obecní samosprávy a nevládní neziskové organizace. Tyto instituce se v rámci svých kompetencí podílejí na integraci Romů. Podle Zprávy o naplňování dekády je obecným cílem v prioritní oblasti bydlení zabránit vzniku nových segregovaných lokalit, zlepšit situaci v již existujících segregovaných romských lokalitách (ghettech) a zlepšit přístup k bydlení pro sociálně slabé Romy. Klíčovou roli přitom hraje politická vůle a konkrétní rozhodnutí orgánů místní samosprávy. Usnesením ze dne 20. srpna 2008 č. 1005 uložila vláda České republiky Ministerstvu místního rozvoje ČR i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných

¹⁶ Sociální firma na rozdíl od klasické NNO využívá ekonomické nástroje stejně jako podnik soukromý, generuje příjmy, v optimálním případě zisk, ale především sleduje sociální cíle. Jedná se o určitý komplex tvořený sociálními službami, výdělečnými aktivitami, tvorbou pracovních míst s výrazným podílem místních a regionálních samospráv.

doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008.

Jde o naplňování úkolů:

- zajištění rovného přístupu Romů ke všem formám bydlení
- prevence ztráty bydlení romských domácností
- reintegrace sociálně vyloučených Romů
- zlepšení přístupu chudých romských domácností k bydlení

K jednotlivým úkolům jsou definovány indikátory měřitelnosti

- změna postupů při řešení, která nastane díky rozhodnutím v individuálních kauzách
- podíl samospráv s romskými ghety, které zaměstnávají terénní sociální pracovníky, podíl úspěšných zákroků jako alternativa k vystěhování
- počet samospráv s romskými ghety zapojených do programu a počet Romů, kteří se díky tomuto programu úspěšně integrovali
- počet samospráv zapojených do programu a počet romských rodin zapojených do programu.¹⁷

Řešení situace je tak především úkolem státu a obcí. Z toho důvodu vzniklo za vzájemné spolupráce veřejného ochránce práv s ústředními orgány státní správy „Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení“. Toto doporučení nabízí vytváření možností v postavení menších obcí vůči větším obcím při řešení problému sociálně vyloučených lokalit. To proto, že malé obce v praxi vůči větším obcím nesou často následky sestěhování sociálně vyloučených lokalit nebo ohrožených sociálním vyloučením. Chybí jim administrativní aparát, který mají jen větší obce a města, i zkušenost s řešením takového problému. Doporučení je využitelné pro obce, kde sociálně vyloučená lokalita vznikla v minulosti usazením nebo cíleným vystěhováním obyvatel na okraj či uvnitř obce. Podle zákona o obcích tyto působí při zajištění péče v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, zejména uspokojování potřeby bydlení. Je pravdou, že obce mají ke svým občanům nejbližší a mohou tak nejlépe včas využít nástroje pro zabránění rozšiřování a tvorby sociálně vyloučených lokalit a přizpůsobit je místním podmínkám.

Bytová politika měst a obcí a jejich přístup k realizaci sociálního bydlení v praxi je různý. Často využívaným nástrojem, který funguje v sociálních službách, je azylové bydlení pro osamělé rodiče s nezletilými dětmi. Tento nástroj je pro úplné romské rodiny bez přístřeší nedostupný, protože většina poskytovatelů s nimi jako s cílovou skupinou nepočítá. Pokud chce jinak funkční a úplná rodina bydlet v azylovém zařízení pro osamělé rodiče, pak se musí rozdělit. S tím samozřejmě souvisí další příslušné právní kroky (svěření dětí do péče rodiče, který s nimi bude pobývat v azylovém zařízení a stanovení výživného druhému rodiči, který si musí zajistit přístřeší jinde). To vše rodinu velmi traumatizuje a je pro ně menším zlem odebrání dětí z důvodu ztráty bydlení a umístění do ústavního zařízení nebo bydlení na ulici. Manželé či partneři nechtějí opustit jeden druhého a u Romů to platí obzvláště.¹⁸

Romské rodiny přicházejí nejčastěji o bydlení z následujících důvodů

- neexistence nájemní smlouvy, některé byty byly romským rodinám přiděleny jako přístřeší, některé romské rodiny byty přenechaly svým příbuzným, ale ti se zde nikdy nepřihlásili
- bydlení na základě ubytovací smlouvy, které zaniká zrušením ubytovacího zařízení
- neplacení nájemného a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním bytu za delší dobu než tři měsíce
- poškození zařízení domů a bytů

¹⁷ Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2008

¹⁸ Zdroj: Doporučení pro města a obce předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení

- obtíže v soužití se sousedy
- přenechání celého bytu (nebo jeho části) do podnájomu dalším osobám bez písemného souhlasu pronajímatele bytu.

V posledních čtyřech uvedených případech může pronajímatel soudní cestou podle § 711 odst. 1 písm. d.), občanského zákoníku, dosáhnout vystěhování romských rodin, v prvních dvou případech může ubytovatel bydlící vykázat z ubytovacích prostor i bez soudního rozhodnutí.

Romští občané ovšem v mnoha případech opustili své byty (bydlení) i „dobrovolně“ při pokusech o emigraci do ciziny nebo při snaze uniknout před lichváři či jinými pronásledovateli. Většina takto vytěsněných příslušníků romské menšiny končí v přeplněných bytech vlastních příbuzných nebo po čase v tzv. holobytech, jenž některé obce pro tyto lidi zřizují, případně v komerčních ubytovnách, jejichž majitelé zneužívají tísnivé situace romských rodin a za bydlení velice nízké kvality si nechávají platit neúměrně vysoké částky. Na trhu s byty zcela chybí nabídka levného nájemního bydlení.¹⁹

Situace ve Zlínském kraji

Města a obce nemají zajištěno sociální bydlení v takové míře, jaké by bylo zapotřebí. Ve společnosti chybí obecně přístupné hypotéky a spoření a také není státem regulovaná privatizace obecních bytů. Některá města a obce nedokáží zajistit včasnou intervenci při řešení dluhů na nájmu. Rovněž se jim nedaří minimalizovat sociálně vyloučené lokality, které se v určitých případech chystají k rozšíření. Zlínský kraj nemá žádné možnosti jak situaci ovlivnit, neboť problematika bydlení patří především do kompetence obecních samospráv. I v našem kraji je situace obdobná jako v jiných krajích ČR. Časté dluhy na nájemném, energiích, znečištěné a zdevastované bydlení a okolí, nadměrná hlučnost. Problém je nutné začít řešit co nejdříve. Jednou z možností jsou aktivity, které směřují proti vzniku romských ghett.

Možnosti řešení v oblasti bytové politiky

- Vytvoření systému sociálního bydlení pro řešení uvedených problémů je jednou z nezbytných podmínek. Je nutné stanovit, kdo a za jakých podmínek má na sociální bydlení nárok. Program podporovaného bydlení MMR představuje pouze dílčí řešení. Jeho realizace je zcela závislá na aktivním přístupu obcí, což vyžaduje širokou politickou shodu a podporu.
- Vzniku nebo nárůstu dluhů na nájemném, které je často důvodem pro vystěhování romských rodin, lze předcházet využíváním institutu zvláštního příjemce dávek a terénní prací. Většina romských rodin, které mají dluhy na nájemném, patří mezi sociálně slabší skupinu obyvatelstva a jsou příjemci dávek státní sociální podpory (příspěvek na bydlení). Nejsou-li příspěvky využívány ke svému účelu, tedy k úhradě nájemného, měl by příslušný státní orgán ustanovit zvláštního příjemce, kterému bude tato dávka vyplácena. Ve spolupráci se sociálními odbory lze částku na nájemné, která je vyšší, strhávat a zasílat pronajímateli. Měl by být rodinám umožněn splátkový kalendář, na jehož splácení by měli dohlížet terénní pracovníci, aby dluhy nevedly k dalšímu vyloučení a sociálnímu propadu romských rodin.
- Využívat možnost oddlužení bydlení v majetku města či obce. Jednou z cest je vyhlášení amnestie z úhrady penále k dlužné částce na nájemném za podmínky, že občan začne řádně platit nájemné a současně se zaváže, na základě dobrovolnické smlouvy, stávající dluh na nájemném odpracovat formou veřejně prospěšných prací. Po odpracování konkrétního počtu hodin město občanovi dluh odpustí. Toto je řešení pouze v případě, že dluh není příliš vysoký a dlužník má motivaci dluh odpracovat v dohledném termínu.
- Podporované bydlení I. – pro obyvatele romských ghett, kteří prokáží snahu bydlet jinak a jinde. Město či obec by mělo být vlastníkem několika rozptýlených bytových jednotek I.

¹⁹ Zdroj: Doporučení pro obce a města předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení

nebo II. kategorie s regulovatelným nájemným, které by sloužily jako šance pro lidi, kteří mají zájem a snahu se z romského ghettu odstěhovat a žít jinak. Takový bytový fond je možné vybudovat rekonstrukcí volných bytových jednotek ve vlastnictví obce s finanční podporou MMR. Do takové výstavby je možné zainteresovat i soukromé vlastníky nemovitostí.

- Podporované bydlení II. – jde o kompletní rekonstrukci bytového fondu přímo v romském ghettu, případně vybudování nové osady na zelené louce, která bude osídlována především podle předem stanovených kritérií (projekt Vesnička soužití v Ostravě). Součástí realizace obou typů podporovaného bydlení je doprovodný sociální program, který stojí především na terénní práci s klienty zařazenými do programu podporovaného bydlení. Doprovodný sociální program mohou realizovat nevládní neziskové organizace, které v lokalitách s klienty již pracují.
- Vstupní byty jsou určeny osobám s nízkými příjmy, které se ocitly v nepříznivé situaci způsobené sociálními okolnostmi jejich života a nemají přístup k bydlení, a to ani při využití všech stávajících nástrojů sociální a bytové politiky. Jedná se např. o obyvatele, kteří opouštějí různá pobytová zařízení (výkon trestu, výchovná zařízení, ústavy sociální péče, azylové domy aj.), o příslušníky minoritních etnických skupin, osoby v přiznaném postavení uprchlíka apod.
- Krizové bydlení je vybudování záchytného sociálního bydlení pro obyvatele, kteří z různých důvodů nemohou a nechtějí žít jinak. Toto bydlení by mělo mít komunitní program pro případ, že rodina nemá snahu o nápravu a odmítá spolupracovat ve všech ohledech. Krizové bydlení není klasická ubytovna, ale pouze záchranná vesta. Ubytování rodině bude poskytnuto na nezbytně nutnou dobu do vyřešení její sociální situace.
- Propojení s privátním sektorem – oslovit podnikatele, kteří by zdevastované domy opravili, jednat s bankovními ústavami o zvýhodněném úvěru na rekonstrukci a oslovit NNO na zajištění doprovodného programu v těchto domech.
- Výstavba nízkoenergetických či ekologických domků, které by po 10 letech splácení přešly do vlastnictví nájemníků (mladé rodiny s dětmi).²⁰

3.3. Školství

Usnesením č. 1005 ze dne 20. srpna 2008 uložila vláda České republiky MŠMT naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008.

Jde o naplňování těchto úkolů:

- vytvoření komplexního systému předškolní péče pro sociokulturně znevýhodněné skupiny
- zavedení mechanismů pro přístup ke vzdělání (bezplatná docházka v posledním roce mateřské školy) a jejich zapracování do školského zákona
- podpora revize financování škol normativy
- projednání mechanismu podpory romských studentů na vysokých školách s reprezentací vysokých škol
- zvýšení způsobilosti učitelů v oblasti multikulturního vzdělávání.

Indikátory měřitelnosti:

- úspěšnost sociálně znevýhodněných dětí na základní škole
- počet přípravných tříd a asistentů pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, počet dětí navštěvující tyto třídy v roce 2007, vliv přípravných tříd na schopnost těchto dětí zvládat učivo na základní škole
- počet sociálně znevýhodněných dětí zahrnutých do hlavního vzdělávacího proudu v roce 2007²¹

²⁰ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

²¹ Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008

- počet podpořených studentů na vysokých školách, počet studentů, kteří ukončili studium, využití finanční prostředky v roce 2008, závěry ze specifických programů VŠ na podporu romských studentů
- aktivity v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, využití poznatků získaných na těchto seminářích v praxi.²²

Usnesením vlády ČR č. 454 ze dne 20. dubna 2009 byl přijat Akční plán realizace Koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí. Jedná se o základní dokument vymezující rámec aktivit realizovaných s cílem předcházet vzniku sociálních handicapů, v jejichž důsledku děti socializující se a trvale žijící v sociálně znevýhodňujícím prostředí nedosahují naplnění svého vzdělávacího potenciálu a předčasně ukončují vzdělávání, a naopak vytvářet předpoklady pro zvýšení jejich školní úspěšnosti, prodloužení vzdělávací dráhy a následné získání kvalifikace. Tento akční plán je zcela v souladu s programem Systému včasné intervence vypracovaném Ministerstvem vnitra ČR a Návrhem opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti vypracovaném Ministerstvem práce a sociálních věcí.

V romské menšině je nízká vzdělanostní úroveň ve srovnání s majoritní společností. Stále nedochází k zastavení mezigenerační reprodukce vzdělanostní úrovně, kdy romské děti svým dosaženým vzděláním nepřekonaly své rodiče. To se týká nejvíce dětí vyrůstajících v sociokulturně znevýhodňujícím prostředí, v němž nemají dostatek podnětů k rozvoji domácího prostředí dětí. Existují zde i strukturální bariéry v českém vzdělávacím systému, v němž chybí mechanismy, které by zmírňovaly působení znevýhodňujících faktorů podle Gabala (2009):²³

- méně rozvinutý kulturní kapitál, kdy se dítě v rodině méně setkává s potřebou kulturní kompetence, kterou škola u dětí předpokládá a vyžaduje v oblastech obecného kulturního rozhledu, znalostí, schopností hodnocení a rozlišení hodnot i nástrojů, od pojmového vybavení až po existenci domácí knihovny, kulturních zážitků apod.,
- méně jazykově stimulující prostředí souvisí s kulturním kapitálem rodiny. Projevuje se rozsahem používaného slovníku, pestrostí jazyka či používáním abstraktních pojmů. V sociálně vyloučených romských rodinách se k tomu přidává existence romsko-českého etnolektu, která zřejmě podvazuje jazykovou výbavu romských dětí jak při vstupu do školy, tak při zvládnutí látky a vlastního projevu ve škole, ve které je jazyk a verbální i písemné zvládnutí hlavním prostředkem k učení,
- nižší podpora rodiny, která nepřikládá vzdělání tak velký význam. Rodiny nepodporují děti tolik při jejich domácí přípravě, neidentifikují kritická místa a problémy ve školní docházce a v neposlední řadě zřejmě nerealizují a neprobudí v dětech snahu k dosažení vyššího vzdělání, než mají rodiče,
- neexistence pozitivních pracovních profesních vzorů. Děti žijící v prostředí sociálního vyloučení vyrůstají v prostředí velmi vysoké nezaměstnanosti, chybí jim tak profesní vzory, které by je motivovaly ke studiu a posilovaly jak jejich vzdělanostní touhu, tak i vzorce způsobu života založeného na zaměstnání a mzdě spojené s profesní kariérou a kvalifikací,
- nižší materiální vybavení rodiny a horší materiální podmínky ve vyloučených lokalitách. Doprovodným znakem sociálního vyloučení je i chudoba – dítě v mnoha případech nemá vlastní stůl, kde by se mohlo připravovat do školy, chybí peníze na nezbytné pomůcky či dopravu do školy. Deficit v oblasti vzdělání je jedním z hlavních faktorů, který stojí na pozadí vzniku a mezigeneračního přenosu sociálního vyloučení Romů. Klíčovými institucemi důležitými pro zlepšení šancí Romů v oblasti vzdělávání jsou MŠMT, kraje a obce. Předškolní výchova romských dětí se uskutečňuje prostřednictvím mateřských škol, přípravných ročníků a dalších vzdělávacích aktivit neziskových organizací zaměřených na děti v předškolním věku.

²² Zdroj: Zpráva o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2008

²³ Zdroj: Závěrečná zpráva výzkumného projektu MŠMT – Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žákyň základních škol v okolí sociálně vyloučených romských lokalit.

Z Gabalovy studie vyplývá, že mateřskou školu navštěvuje 40% romských dětí oproti 90% neromských dětí. Romské děti, které docházely do MŠ, jsou jednoznačně v dalším vzdělávání úspěšnější, nicméně MŠ navštěvují děti z více integrovaných romských rodin. Přípravné ročníky přinášejí výsledky pouze na počátku školní docházky. Nejefektivnější se ukázalo zařazení dětí do běžné třídy MŠ ve spolupráci s asistentem pedagoga. V posledních letech se ukázala další bariéra, a to sice nedostatečná absorpční kapacita mateřských škol na lokální úrovni.

Koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí je jedním ze základních dokumentů vymezujících rámec aktivit realizovaných s cílem předcházet vzniku sociálních handicapů, v jejichž důsledku se děti socializují a trvale žijící v sociálně znevýhodňujícím prostředí a díky tomu nedosahují naplnění svého vzdělávacího potenciálu a předčasně ukončují vzdělávání. Cílem koncepce je také vytvářet předpoklady pro zvýšení jejich školní úspěšnosti, prodloužení vzdělávací dráhy a následné získání kvalifikace.²⁴

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhláší dotační program „Podpora romských žáků středních škol“. Finanční prostředky tohoto programu jsou určeny na podporu romských žáků a studentů, jež jsou občany ČR a jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středním nebo vyšším vzděláním potíže. Podpora je žákům poskytována prostřednictvím právnických osob, popřípadě organizačních složek státu. O dotaci mohou žádat žáci školy pouze prostřednictvím právníké osoby zapsané ve školském rejstříku, která poskytuje:

- a) střední vzdělání
- b) střední vzdělání s výučním listem
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou
- d) vyšší odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání v konzervatoři

O dotaci může žádat žák do 26 let věku.

Situace ve Zlínském kraji

Romské děti navštěvují převážně bývalé zvláštní školy. Je nutné rodičům vysvětlit, jaký rozdíl je mezi bývalou zvláštní školou (nyní základní školou nebo praktickou školou) a standardní základní školou. Rodiče vůbec nevědí, jaký dopad škola má na budoucnost dětí. Je velmi důležité, aby rodiče rozhodli, kam své dítě umístí. V současné době mají romští rodiče zkušenosti převážně jen s praktickými školami. Na základních školách většinou chybí asistent pedagoga. Asistenti působí převážně na praktických či bývalých zvláštních školách. Romští rodiče mají k tomuto pracovníkovi větší důvěru, a proto dávají své děti tam, kde tento asistent působí. Nedostatečně jsou realizovány programy předškolní přípravy. Romské děti nenavštěvují mateřské školky jak pro jejich obecný nedostatek, tak pro finanční zátěž romských rodin a z toho vyplývající skrytou diskriminaci. Na školách je v malé míře zavedeno multikulturní vzdělávání.

Tabulka č. 11: Podpora romských žáků středních škol

	Počet škol	Počet studentů	Poskytnutá dotace celkem
Zlínský kraj 2008	8	35	299 000
Zlínský kraj leden–červen 2009	8	21	111 700

Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu KÚZK

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR přidělilo Zlínskému kraji v rozvojovém programu „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“ na rok 2009 částku 2 168 252 Kč. Uvedený program nemůže pokrýt finanční požadavky škol v plné výši, je však výraznou pomocí MŠMT k financování činnosti asistenta pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Primárním zdrojem financování těchto nákladů je vlastní rozpočet kraje (Směrnice MŠMT č. j. 28786/2005-45 ve znění Směrnice 27985/2007-26).

²⁴ Zdroj: Závěrečná zpráva výzkumného projektu MŠMT–Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žákyň základních škol v okolí sociálně vyloučených romských lokalit

Tabulka č. 12: Přidělení finančních prostředků v rozvojovém programu „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“

Zadatel	Požadavek na pracovní místo	Z toho nově požadovaných pracovních míst	Požadované prostředky na nová místa	Žádaná dotace celkem	Schválená dotace
Zlínský kraj 2008	12,375	3	181 278	2 518 098	2 266 288
Zlínský kraj 2009	12,75	0	0	2 683 480	2 168 252

Zdroj: www.msmt.cz

Možnosti řešení v oblasti vzdělávání

- Klíčovým faktorem vzdělávání romských dětí je posílení motivace rodičů k předškolnímu vzdělávání jejich dětí, tzn. větší využívání mateřských školek dětmi ze sociálně vyloučené lokality a tedy i dočasné vyvázání dětí z nepodnětného prostředí. Sociální pracovníci, terénní pracovníci a všichni, kdo se integrací Romů zabývají, by se na tuto možnost měli soustředit a přesvědčovat rodiče, že to jejich dětem velmi pomůže při nástupu do základní školy.
- Usilovat o zřízení přípravných tříd při základních školách se souhlasem KÚZK pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Plnění vyhlášky MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
- Spolupracovat více prostřednictvím asistenta pedagoga s rodinou při častých absencích dítěte.
- Postih pro rodiče, jejichž děti byly shledány nemocnými, a přesto běhají venku za nedodržování léčebného režimu, větší spolupráce s OSPODem na městských úřadech.
- Osvěta romských rodičů, aby věděli, jaký je rozdíl mezi praktickou základní školou a standardní základní školou, a jak výběr školy omezí jejich dítě při výběru povolání.
- Současné základní školy by měly podpořit vyrovnávání příležitostí a posilovat své schopnosti udržet v hlavním proudu vzdělávání i děti ze sociálně a kulturně handicapujícího prostředí. Cestou k tomuto cíli je individualizovaný přístup k dětem v základní škole a zejména zohlednění tohoto úkolu školy jak v pregraduální přípravě učitelů, tak v jejich dalším vzdělávání.
- Na základních školách by měla být zřízena funkce asistenta pedagoga, pokud jsou ve třídě děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Tito asistenti pracují ve všech typech škol a školských zařízeních. Asistent pedagoga pomáhá v souladu s pokyny pedagoga žákům s aklimatizací ve škole a usnadňuje komunikaci pedagoga s žáky, jejich rodiči a případně celou romskou rodinou. Asistenti pedagoga pracují v mateřských školách, přípravných třídách, základních školách, speciálních školách, na středních odborných učilištích a v institucích ústavní a ochranné výchovy, pokud v těchto zařízeních je vyšší procento žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí a všude tam, kde špatné výsledky romských dětí na potřebu této asistence ukazují.
- Mělo by se stát automatickým, aby romské děti navštěvovaly základní školu klasickou a nebyly soustřeďovány do speciálních škol. Podceňování kvalifikace je zapříčiněno mimo jiné i tím, že romské děti i se středoškolským vzděláním nenajdou často uplatnění na trhu práce.
- Učitelé romských dětí by měli spolupracovat s jejich rodiči. S těmi by měli předem prodiskutovávat všechny záležitosti týkající se dětí (školní stravování, pobyt v družině či školním klubu, zdraví dítěte, výlety, prázdninové tábory aj.), zdůrazňovat jim důležitost pravidelné školní docházky i domácí přípravy. Vztah rodičů ke škole by měl být co nejlepší, měli se sem chodit poradit ve věcech, které se týkají jejich dětí, s důvěrou a škola by pro ně měla být otevřená.
- Pro vytvoření dobrých vztahů mezi romskými žáky a jejich spolužáky je nutné, aby všichni žáci byli vedeni k toleranci a byli více vzděláváni v multikulturní výchově. Je

nutné, aby se multikulturní výchova prolínala do všech předmětů školních vzdělávacích programů i ve školách, kde žádní romští žáci nejsou.

- Více využívat programy MŠMT s celostátní působností, jenž jsou realizovány v souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace romské menšiny.
- Příprava učitelů (povinné minimum znalostí o Romech, romském jazyce, kultuře a o zvláštích komunikace s romskými rodiči).
- Příprava individuálních programů pro romské žáky na doporučení pedagogicko-psychologických poraden, včetně doučování.
- Vzdělávání dospělých, kteří absolvovali zvláštní školu (kurzy na doplnění základního vzdělání).

3.4. Bezpečnost

Vláda ČR se oblasti bezpečnostní politiky směřující k Romům zaměřuje především na extremismus, kriminalitu a sociálně patologické jevy. Zajištěním bezpečnosti Romů se zabývá Ministerstvo vnitra ČR a Policie ČR. Jejich úkolem je nepřetržitě analyzovat bezpečnostní situaci romské menšiny, posoudit rizika a přijmout opatření k jejich eliminaci.

Diskriminační přístup české společnosti k romským občanům začal být viditelný až v roce 1997, kdy začali Romové opouštět Českou republiku a v zahraničí (tehdy převážně v Anglii) žádali o udělení statutu uprchlíka z důvodů diskriminace v zemi původu. Vláda ČR v této době zřídila Meziresortní komisi pro záležitosti romské komunity, která měla pomoci Romům při řešení všech typů diskriminace. Odchody Romů mimo Českou republiku upozornily svět na narůstající diskriminaci v České republice. Podle prognózy v současné době žije v ČR cca 200 tisíc Romů a do roku 2050 jejich počet nepřekročí 300 tisíc, budou-li dodrženy základní předpoklady: a) postupné zlepšování ekonomické a sociální situace, b) zvyšování životní úrovně a vzdělanosti romských žen i mužů.²⁵

Pod tlakem událostí, které se před nedávnem staly (např. případ ve Vítkově, Janově, Mostě, Chomutově, Přerově aj.) vzala vláda ČR svým usnesením č. 384 ze dne 9. dubna 2008 na vědomí Strategii pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období let 2008 až 2012 a také se začala v oblasti bezpečnostní politiky zaměřovat na klíčové oblasti:

- extremismus, kriminalitu a
- sociálně patologické jevy.

Priority a strategické cíle:

- profesionální přístup policie a policistů k příslušníkům menšin podle zásad community policing
- maximální informovanost policie o specifikách menšin
- oboustranná důvěra mezi policií a příslušníky menšiny
- úspěšný import práva a spravedlnosti do speciálního prostředí sociálního vyloučení
- příspěvek policie k integraci příslušníků menšin.

Při zajišťování bezpečnosti Romů usiluje Česká republika o aktivní podporu bezkonfliktního a tolerantního multikulturního soužití. K tomuto postupu zavazují vládu ČR úmluvy světových organizací, právní dokumenty a směrnice. Pro efektivnější řešení rizikových jevů uvnitř romské menšiny vláda podporuje systémový přístup Policie ČR ve vztahu k Romům a programy i aktivity zaměřené na prevenci kriminality a eliminaci sociálně patologických jevů na místní úrovni.

Ve vztahu k Romům je nejrizikovějším druhem pravicový extremismus, který se v posledních letech bohužel stále více šíří a radikalizuje. Projevuje se zde zvyšující se vzdělanostní

²⁵ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR, 2008

úroveň samotných aktivistů, související mimo jiné s nárůstem sympatizantů ze střední vrstvy, oživila tendence k návratu do politiky. Extrémisté se začali snažit o získání veřejnosti, které zpřístupňují své hnutí a hledají vhodné oslovení veřejnosti. Na jejich aktivitách se začala projevovat profesionalita díky spolupráci se zahraničím.

Sílící extremismus a z něho vyplývající rizika, která ovlivňují situaci Romů, hrají velkou roli v odchodu Romů z České republiky.

Důvody k odchodu:

- diskriminace a ohrožení osobního bezpečí
- hledání lepších životních podmínek
- ekonomické důvody
- rodinné vazby ²⁶

Tato situace si vyžádala znovu zavedení víz ze strany Kanady, kam Romové odcházeli. Významnou institucí, která působí v oblasti prevence kriminality, je Republikový výbor prevence kriminality, mezi jehož členy patří i Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity. Úloha výboru je především iniciační, koordinační a informační a nese zodpovědnost za zpracování materiálů pro jednání vlády ČR v oblasti prevence kriminality. Je zřízena také Pracovní skupina Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR, jejímiž členy jsou krajsí koordinátoři pro romskou problematiku. ²⁷

Praktické zkušenosti a výsledky průzkumů veřejného mínění dokládají, že značná část české společnosti vnímá Romy jako skupinu osob se zvýšeným sklonem ke kriminální činnosti, s nezájmem o legální práci, neschopných běžného stylu bydlení a soužití. Oběti těchto pohledů se stává i ta část Romů, která k uvedenému negativnímu hodnocení nezavdává žádnou příčinu. ²⁸

Situace ve Zlínském kraji

Ve městech není výraznějších problémů v soužití mezi majoritou a Romy. Největší problémy se vyskytují ve Vsetíně a Kroměříži, kde jsou Romové seskupeni v jedné ulici či domě. Romské děti by měly více navštěvovat volnočasové aktivity, které jim nabízí neziskové organizace a jsou pro děti zdarma. U Policie ČR či u městských policií nepůsobí ve Zlínském kraji žádný asistent z řad Romů. Městská policie ve Vsetíně činí kroky k získání asistenta, ale doposud se nenašel vhodný kandidát z řad Romů.

Možnosti řešení v oblasti bezpečnosti

- Z hlediska fungování demokratického státu je třeba razantně zakročit proti všem takovým případům, kdy se Romové setkávají s projevy diskriminace pouze na základě své příslušnosti (barvy pleti).
- Vyřešit absenci poznatků většinové společnosti o historii Romů formou seminářů, kulturních aktivit a společných volnočasových aktivit.
- Spolupráce všech obyvatel ve sférách života společnosti.
- Ochrana obyvatel před jakoukoliv diskriminací.
- Eliminace kolektivního a individuálního společenského vyloučení založeného na etnickém, národnostním či rasovém důvodu.
- Policie ČR pro práci s menšinami – spolupráce se styčnými důstojníky pro menšiny a jejich pracovní skupiny, romskými poradci a terénními pracovníky.
- Vzdělávání a příprava policistů pro práci s menšinami.
- Sociální soudržnost – politika boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení Romů.

²⁶ Uvedené důvody vycházejí z komunikace s Romy, jak v Čechách, tak i v Kanadě. Podle informací velvyslanectví Kanady, Romové udávají nejvíce důvod k emigraci – diskriminaci a předsudečné chování Čechů

²⁷ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

²⁸ Zdroj: Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008

3.5 Kriminalita

V České republice nejsou vedeny přesné údaje o kriminalitě spojené se životem v sociálně vyloučených lokalitách. Nejčastěji se vychází z kvalifikovaných odhadů obvodních oddělení Policie ČR, pracovních skupin prevence kriminality, romských poradců a nevládních organizací. Obyvatelé vyloučených lokalit jsou buď, pachateli trestné činnosti nebo oběťmi. Ze Zprávy o stavu romských komunit za rok 2008 vyplývá, že nejčastější byla majetková trestná činnost, hospodářská kriminalita, černé odběry elektřiny, neplnění alternativních trestů či úvěrové podvody. Také se vyskytovaly nedbalostní dopravní nehody, výtržnictví, domácí násilí, vydírání a porušování domovní svobody. V sociálně vyloučených lokalitách je také rozšířena lichva, toxikománie, alkoholismus a gamblerství. Ze závěrů řady kriminologických výzkumů a výzkumů veřejného mínění vyplývá, že otázka bezpečnosti je druhým nejčastějším zmiňovaným problémem, který si občané přejí, aby stát řešil (na prvním místě byla uváděna nezaměstnanost).

Většina občanů:

- dává přednost prevenci před represí
- má pocit ohrožení a obává se trestných činů
- má pocity ohrožení a nebezpečí významně spojeny s velikostí místa bydliště, nejvyšších hodnot dosahují ve velkoměstech
- považuje za nejproblémovější okolí hospod, heren, nočních klubů, diskoték a dále neosvětlená a málo frekventovaná místa
- se nejvíce obává vandalství, kapesních krádeží, krádeží motorových vozidel, vloupání do bytu, domu, chaty, chalupy a do aut a pociťuje silný strach z fyzického násilí (loupeže)
- hodnotí opatření proti pouliční kriminalitě a kriminalitě mládeže jako nedostatečná
- má zájem o informace o bezpečnostní situaci v místě bydliště, o preventivních opatřeních policie a o jejich záměrech do budoucna
- chápe, že policie nemůže sama zabezpečit prevenci trestné činnosti a že aktivní roli v prevenci zločinu musí sehrávat samotný občan
- sdílí názor, že o bezpečnost občanů a jejich majetku by se měli rovnoměrně starat sami občané, policie a místní samospráva
- domnívá se, že ke zvýšení bezpečnosti je třeba posílit přítomnost policistů na ulicích, rozšiřovat počet kamerových monitorovacích systémů
- zastává názor, že je třeba vytvářet podmínky pro trávení volného času dětí a mladých dospělých, pozitivně ovlivňovat výchovu v rodině a podporovat zaměstnanost³⁰.

Hlavní cílové skupiny, na které se preventivní působení zaměřuje, lze charakterizovat jako skupiny ohrožené sociálně patologickými jevy, případně s kriminální zkušeností. Zde zejména patří mládež, skuteční či potenciální pachatelé a oběti trestných činů. K řešení specifických kriminálně rizikových jevů a k předcházení sociálně patologickým jevům v různém prostředí zpracovává Ministerstvo vnitra i resorty zastoupené v Republikovém výboru pro prevenci kriminality (dále jen „RVPPK“) řadu samostatných koncepčních materiálů.²⁹

Ve Strategii prevence kriminality na léta 2008–2011 se uvádí, že prioritami jsou:

- snižování majetkové a násilné kriminality
- eliminace kriminálně rizikových sociálně patologických jevů
- omezování příležitostí k páčání trestné činnosti
- zvyšování rizika pro pachatele, že bude dopaden
- informování občanů o legálních možnostech ochrany před kriminalitou

²⁹ Zdroj: Strategie prevence kriminality na léta 2008–2011 ČR

Situace ve Zlínském kraji

Lichva je závažný problém, který se týká nejen Romů. Domácnosti jsou zadlužené a je proti nim vedena exekuce. Chybí finanční vzdělávání dětí i dospělých a obecně není regulována reklama, která Romy velmi ovlivňuje. Nízká organizovanost a standardy jsou také v oblasti finančního poradenství a v sociální práci s dlužníky (plánování rozpočtu, splátkové kalendáře aj.). Ve společnosti chybí možnost sociálních úvěrů či jiné formy nízko úročených půjček pro osoby s nízkými příjmy.

Možnosti řešení v oblasti kriminality pro obce

- Intenzivnější spolupráce se styčnými důstojníky pro menšiny a jejich pracovní skupiny, romskými poradci a terénními pracovníky především v oblasti prevence
- Romští terénní pracovníci u městské policie a Policie ČR
- Získání důvěry Policie ČR v romské komunitě (společné akce sportovního zaměření, Den otevřených dveří u Policie ČR, kroužek Malý policista atd.)
- Aktivní účast na programech prevence kriminality pro městskou úroveň (Zlín, Vsetín, Kroměříž, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí) a pro krajskou úroveň (kraj, města a obce do 25 tis. obyvatel).

3.6. Zdravotní péče

Vládní politika v oblasti zdraví se zaměřuje na naplnění práva na zdraví, které je součástí Listiny základních práv a svobod a na otázky rovného přístupu občanů státu k odpovídající zdravotní péči. Cílem je redukce existující nerovnosti ve zdraví, zajištění dostupnosti kvalitní zdravotní péče a zvýšení počtu let prožitých bez poruchy zdraví. Zastřešující institucí je Ministerstvo zdravotnictví ČR. Na úrovni samospráv určují koncepci zdravotní péče kraje a obce prostřednictvím odborů zdravotnictví.

Odborníci zabývající se studiem zdravotního stavu populace poukazují na přetrvávající a dokonce narůstající rozdíly v ukazatelích zdravotního stavu mezi jednotlivými sociálními vrstvami a skupinami, a to i přes zvyšující se životní úroveň. V praxi byla identifikována celá řada problémů souvisejících se zdravotním stavem Romů, který je dle kvalifikovaných vyjádření horší než u většinové společnosti. V roce 2008 se v ČR uskutečnil výzkum SASTIPEN „Zdraví a romská komunita, analýza situace v Evropě“, na kterém pracovali aktivisté z romských neziskových organizací ve vybraných lokalitách na celém území ČR mimo kraje Jihočeského a Vysočiny. Výzkum se prováděl ve vícero zemích a získané údaje se porovnávaly (Bulharsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Maďarsko, Portugalsko a Španělsko).³⁰

Z výzkumu vyplynuly faktory ovlivňující zdravotní stav romské populace:

- sociokulturní charakteristiky (mytologie, mravní normy, hodnotové schéma a jeho orientace) a z nich vyplývající vztah k vlastnímu zdraví jako k hodnotě, stejně jako vztah ke zdraví okolí a jeho hodnotě
- tradovaný způsob života odlišný od způsobu života majoritní populace
- odlišné výživové zvyklosti a způsob stravování
- odlišný vztah k nemoci a k prevenci jejího vzniku a z toho vyplývající odlišné chování v případě nemoci
- vliv socioprofesionálního zařazení, kdy velká část respondentů prováděla nekvalifikovanou a fyzicky náročnou práci ve zdravotně rizikovém prostředí

Z výzkumu vyplynuly faktory působící na kvalitu lékařské péče:

- kulturní bariéra ve vztahu lékař a pacient (rozdílné tradice, zvyky, obyčeje, způsob života, vztah k nemoci samé)
- kulturně podmíněný způsob projevu a forem prezentace obtíží a emoční doprovod

³⁰ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

- problémy diferenciální diagnostiky a terapie při neznalosti sociálního pozadí onemocnění
- Tyto faktory mohou vést ke vzniku následujících situací:
- problémy v rozpoznání příčin tělesných potíží, vývoj chronických potíží
 - problémy v rozpoznání psychicky podmíněných potíží, které klient prezentuje jako tělesné
 - při péči o příslušníka etnické menšiny je vždy nutno brát v úvahu sociální důsledky jeho onemocnění jak pro něho samotného, tak pro jeho rodinu, jak ve smyslu benefit, tak ve smyslu negativního dopadu
 - životní styl a vztah ke zdraví jako k hodnotě – tradovaný způsob života (životospráva) určuje i vztah ke zdraví jako k hodnotě

Dosavadní zkušenosti včetně výsledků epidemiologických studií, které se zabývají problematikou zdravotního stavu etnických menšin, poukazují na následující okruhy problémů v oblasti péče o jejich zdraví:

- problém komunikace
- sociální dopad onemocnění na jedince a jeho bezprostřední okolí
- preventivní péče

Zdravotní stav ovlivňuje řada přidružených problémů souvisejících se životem v sociálně vyloučených lokalitách, jako je např. špatný stavebně technický stav obydlí, kde se v hojně míře vyskytuje vlhkost, plísně a různí škůdci jako přenašeči chorob. Šíření infekčních chorob přispívají společná sociální zařízení, chybějící koupelny v bytech III. a IV. kategorie a sdílení malých prostor více lidmi. Podceňována je ze strany Romů zejména oblast prevence, kdy řada z nich opomíjí preventivní prohlídky a obrací se na lékaře až v případě zdravotních problémů. Problémem a příčinou zásahu orgánu sociálně-právní ochrany dětí je zanedbávání prevence a povinného očkování u dětí, což naznačuje potřebu cíleně zvyšovat informovanost rodin o povinnosti účastnit se preventivních prohlídek dětí a dodržovat očkovací kalendář. Také závislosti jako užívání nikotinu u dětí školou povinných, marihuany, čichání toluenu aj. negativně působí na zdravotní stav Romů. Problémem je také neúčast řady Romů v systému zdravotního pojištění, které je ze zákona povinné. Vzniká jim dluh na zdravotním pojištění, který rychle narůstá díky vysokému penále z prodlení. Dluh se potom dostává do exekuce a je navýšen ještě o poplatky exekutora a soudní poplatky.³¹

Situace ve Zlínském kraji

Zdravotní sociální pracovník funguje pouze ve městě Vsetín. Je zaměstnancem Charity Vsetín a jeho převážnou činností je kontakt s lékaři a romskými rodinami, vzdělávání v oblasti stravování, dohled nad dodržováním léčebného režimu a poskytování informací těhotným matkám. Na pokrytí nákladů zdravotního sociálního pracovníka si Charita Vsetín žádá v dotačním titulu u Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity a zajistí pracovníkovi požadované proškolení v oblasti zdravotní péče.

Možnosti řešení v oblasti zdraví

- Zřídit ve městech s rozšířenou působností funkci romské zdravotní asistentky, na kterou je možné žádat finanční prostředky u Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity v dotačním programu Předcházení sociálnímu vyloučení Romů a odstraňování jeho důsledků.
- Větší míra začlenění neziskových organizací v osvětové činnosti mezi romskými občany (přednášky o zdravotní péči, zdravém životním stylu, kouření, alkoholu, preventivních prohlídkách, očkování, péči o dítě, gynekologii a plánovaném rodičovství, stomatologii apod.).
- Zapojit do osvěty praktické lékaře a zdravotní pracovníky, kteří mají územní spádovost na romské lokality.

³¹ Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR za rok 2008

3.7. Terénní práce

Terénní sociální práce je z hlediska zákona o sociálních službách realizována prostřednictvím terénních forem sociálních služeb. Sociální službou se přitom podle §3a) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozumí činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Jednotčím znakem těchto služeb je jejich naplňování v přirozeném sociálním prostředí, které §3d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezuje jako rodinu a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity.³²

Terénní programy jsou vymezeny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 69 jako terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života.

Terénní práce obsahuje tyto základní činnosti:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Terénní sociální práce je jedním z významných a účinných nástrojů, jak předcházet sociálnímu vyloučení jednotlivců, rodin či celých sociálních skupin z určitých interakcí a z provozu sociálních institucí, které jsou ve společnosti přístupné většině.

Fenomén sociálního vyloučení brání lidem zapojit se do ekonomických, politických, spotřebních a dalších aktivit společnosti a ve svém důsledku jim tedy znemožňuje být plnoprávními občany. Sociální práce nemůže stavět na předpokladu, že ji tito jedinci či sociální skupiny vyhledají sami v jejich institucích a přitom právě oni jsou nositeli takových životních témat, k nimž se sociální práce tradičně obrací. Kontakt s klienty v jejich přirozeném prostředí má v sociální práci hluboké kořeny a v posledním desetiletí se i v České republice k těmto základům částečně vrací.

Dělení terénních pracovníků:

- terénní sociální pracovník
- terénní pracovník

Terénní sociální pracovník metodicky vede terénní pracovníky.

Existují dva základní modely zaměstnání terénního sociálního pracovníka se sociálně vyloučenými uživateli:

- a) nestátní neziskový
- b) veřejnoprávní

Oba modely jsou rovnocenné a mají svá opodstatnění.

Nestátní neziskový model vyžaduje více zdrojové financování. NNO mohou využít grantové programy ústředních orgánů státní správy, samosprávy a soukromé dárce. Výhodou tohoto modelu je, že terénní sociální pracovníci jsou přímými zaměstnanci organizace a je tedy možná efektivnější koordinace jejich práce. Tento model má mnohem flexibilnější reakce na potřeby uživatele. Způsob financování má svá rizika, především je to nejistota, zda organizace získá finanční prostředky na své aktivity i v dalším roce. Výhodou je partnerství obcí či krajů, které mohou zabezpečit kontinuální realizaci potřebných služeb, jež kraj či obec stejně potřebuje zajistit.³³

³² Zdroj: Metodika terénní sociální práce, 2008

³³ Zdroj: Úvod do terénní sociální práce 2002

Model veřejnoprávní uplatňovaný především Radou vlády pro záležitosti romské komunity je financován ze státního rozpočtu. V tomto modelu jsou terénní sociální pracovníci zaměstnanci buď obcí, nebo jejich příspěvkových organizací záležití, kdo je žadatelem. Rada tento program realizuje od roku 2000. Program je rozdělen na dvě části:

1. Program Předcházení sociálnímu vyloučení a odstraňování jeho důsledků – Podprogram A. Podpora terénní práce – dotace ze státního rozpočtu České republiky se poskytuje obcím prostřednictvím kapitoly 304 – Úřad vlády ČR, dotaci lze čerpat na terénního pracovníka, kterého zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce, zřízená pro tyto účely. Maximální možná výše dotace, o kterou je možné požádat na jednoho terénního pracovníka v podprogramu, je 200 000 Kč. Tuto částku může obec obdržet při zaměstnání jednoho terénního pracovníka na plný pracovní úvazek po celý kalendářní rok. Žadatelé jsou povinni se zavázat ke splnění finanční spoluúčasti nejméně ve výši 30% z celkové požadované dotace. Finanční spoluúčast obce může být ve výjimečných a v odůvodněných případech snížena nebo prominuta, požádá-li o to statutární orgán obce zároveň se žádostí o dotaci. Žádost o snížení nebo prominutí dotace musí být podrobně zdůvodněna.
2. Program Předcházení sociálnímu vyloučení a odstraňování jeho důsledků – Podprogram B. Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce zaměřený na oblasti:
 - a) prevence sociálního vyloučení, tj. podpora zejména terénních programů, vzdělávání terénních pracovníků, zdravotně preventivní programy, preventivní programy pro děti a mládež a poradenství v romských komunitách/lokality, kde hrozí sociální vyloučení,
 - b) oblast komunitní práce ve vyloučených romských komunitách/lokality, tj. podpora projektů zaměřených na podporu a pomoc lidem žijícím ve vyloučených romských komunitách/lokality k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity.³⁴U NNO mohou žádat občanská sdružení, církevní právnické osoby a obecně prospěšné společnosti. Minimální výše rozpočtu projektu nesmí být menší než 200 000 Kč, maximální výše není stanovena. Tyto dotace mají především motivační charakter a cílem jejich poskytování je nastartování aktivit zaměřených k předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách/lokality a odstraňování jeho důsledků na lokální úrovni.³⁵

Další možnou variantou zaměstnání terénního sociálního pracovníka je kombinace dvou popsaných modelů. Obec si může objednat službu poskytování terénní sociální práce v romských rodinách u místní, regionální či celostátní nestátní neziskové organizace. Výběr terénních sociálních pracovníků je poměrně nesnadná záležitost vzhledem k náročnosti profese a nízkému finančnímu ohodnocení. Při standardním výběrovém řízení by měly být zohledněny i jiné faktory než je formální vzdělání. Jeho prvořadým úkolem je základní diagnostika a poté přesměrování uživatele na kontaktní místo či osobu poskytující potřebnou službu. Výkon profese závisí ve velké míře na dovednostech, schopnostech, zkušenostech člověka, znalosti terénu, schopnosti pohybovat se v komunitě, mezi uživateli, na komunikačních kompetencích kultury komunity a místních poměrech obecně. V praxi se osvědčilo mnoho pracovníků, kteří měli pouze základní vzdělání nebo byli vyučeni. Každoročně jsou realizovány kurzy pro terénní pracovníky, které jim poskytnou potřebné informace z relevantních oblastí a také psychosociální a komunikační výcvik. Není podmínkou, aby pracovník byl romské národnosti, ale praxe ukázala, že je to výhoda. Specifikem terénní sociální práce je vyhledávání potenciálních uživatelů sociálních služeb v jejich přirozeném prostředí a společná setkání tak obvykle probíhají na půdě organizace, která terénního pracovníka zaměstnává. Tento způsob práce umožňuje kontakt s lidmi, kteří z různých důvodů sami pomoc nevyhledávají, případně ji odmítají. Návštěvy v domácnostech uživatelů v rámci práce v přirozeném prostředí také poskytují příležitost ke spolupráci s celou

³⁴ Zdroj: Úvod do terénní sociální práce 2002

³⁵ Zdroj: <http://www.vlada.cz>

rodinou a širším společenstvím. Ve vyloučených lokalitách se nabízí možnost skupinové či komunitní práce. Veškeré aktivity vykonávané v rámci terénní služby podporují plnou sociální integraci jejich uživatelů do společnosti a jsou poskytovány převážně v přirozeném prostředí uživatelů. Jako cílová skupina pro terénní práci jsou jednotlivci, rodiny a skupiny osob, na které se terénní sociální práce zvláště zaměřuje

Cíle terénní práce:

- prevence sociálního vyloučení a jeho prohlubování
- prevence sociálně rizikových jevů – volnočasové aktivity, nízkoprahová centra, přednášky atd.
- sociální začleňování – podpora vzdělávání, příprava na pravidelné zaměstnání, dostupnost sociálních služeb atd.
- zmírnění negativních důsledků a rizik životních situací klientů, včetně jejich dopadu na společnost – informovanost o rizicích spojených s užíváním návykových látek, drog atd.
- zmírnění nerovnosti, včetně nerovného přístupu ke službám, vzdělávání, bydlení apod. – pomoc při vzdělávání, komunikaci s institucemi atd.
- pomoc klientům získávat či znovu nabývat sociální kompetence – hledání zaměstnání, jednání na úřadech a soudech, neshody a konflikty v rodinách atd.
- předávání informací – poradenství v záležitostech partnerství, při sociálních a zdravotních obtížích, pojištění, oddlužení, exekucí atd.

Terénní sociální práce podporuje lidi při řešení jejich problémů, pomáhá jim překonat či zmírnit jejich nepříznivou situaci a zabránit tak prohlubování sociálního vyloučení. Je realizována v jejich přirozeném prostředí a může být výhodou oproti síti institucionálních sociálních služeb, které lidé nechtějí nebo nemohou kontaktovat. Význam terénní sociální práce neustále roste a se zvětšujícím se důrazem na sociální inkluzi uživatelů sociálních služeb a přenesení co největšího objemu těchto služeb do přirozeného prostředí uživatele se předpokládá, že poroste i nadále

Situace ve Zlínském kraji

Terénní práce v romské menšině ve Zlínském kraji je stále městy nedoceňována. Města by měla více využívat dotační titul Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, v rámci kterého mohou obdržet až 70% z požadované dotace. Pomocí terénní práce mohou města zabránit sociálnímu vyloučení a zmírnit prohlubující se rozdíly mezi většinovou a menšinovou společností na svém území. Vzhledem k tomu, že pouze město Vsetín pravidelně využívá nabídky státu na terénní práci, podporuje Zlínský kraj již od roku 2007 dotacemi na terénní práci Společnost dobré vůle ARGO Zlín. V roce 2008 zajišťovala tato organizace terénní práci ve městech Zlín, Holešov, Kroměříž a Uherský Ostroh. Celkové náklady na 5 terénních pracovníků činily 801 500 Kč. Na této částce se finančně podílela Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity částkou 561 000 Kč, částkou 240 500 Kč Zlínský kraj. V letošním roce společnost ARGO získala dotaci na rok 2009 – 2011 z evropských fondů a z rozpočtu Zlínského kraje na terénní práci pro město Valašské Klobouky a Uherský Brod.

Možnosti řešení v oblasti terénní sociální práce

- Využití dotačního titulu Rady vlády ČR pro záležitosti romských komunit na terénní sociální práci pro obce i NNO + možnost dofinancování z rozpočtu Zlínského kraje.
- Spolupráce obcí s NNO provádějící terénní sociální práci pro Zlínský kraj.
- Uvědomění si, že terénní sociální práce v romských rodinách je základním pilířem při integraci Romů.

Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnutých sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc by měla vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem,

které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich začleňování.³⁶

³⁶ Zdroj: Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků 2008

4. Institucionální analýza na regionální úrovni

Institucionální analýza představuje přehled institucí podílejících se na řešení problematiky integrace ve Zlínském kraji.

4.1. Kraj

Činnost kraje v oblasti integrace Romů je upravena v zákoně o krajích č. 129/2000 Sb., § 7: krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti. Této problematice se na kraji věnuje krajský koordinátor.

Působnosti stanovené krajskému úřadu jsou výkonem přenesené působnosti:

- národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo,
- výkon práv příslušníků národnostních menšin nesmí být omezován nebo znemožňován.

Rada Zlínského kraje zřídila dne 6. 4. 2009, usnesením č. 0283/R09/09, poradní orgán Komisi Rady Zlínského kraje pro národnostní menšiny. Hlavní náplní komise je zajišťování integrace menšin (především romské) do majoritní společnosti. Komise nejvíce spolupracuje s romskými poradci, zástupci městských a obecních úřadů, s neziskovým sektorem. Spolupráce je však nutná i s organizacemi sídlícími mimo území Zlínského kraje, např. Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Radou vlády pro lidská práva. Komise se schází dle potřeby, nejméně však 2× ročně. Předsedou komise je radní Zlínského kraje, tajemníkem je krajský koordinátor a členy jsou zastupitelé ZK, zástupci obcí Zlínského kraje, zástupci NNO, zástupci z řad Romů, zástupce Úřadu práce, zástupci věcně příslušných odborů KÚZK a zástupce cizinecké policie.

Odbor Kancelář hejtmána, oddělení neziskového sektoru

V rámci organizační struktury KÚZK bylo zřízeno od 1. 1. 2005 oddělení neziskového sektoru Odboru Kancelář hejtmána. Náplní oddělení je výkon agend příbuzných činností (agenda neziskového sektoru, agenda protidrogového koordinátora, agenda manažera prevence kriminality, agenda koordinátora pro národnostní menšiny a agenda rovných příležitostí a lidských práv), které jsou průřezové v rámci organizační struktury KÚZK a jejichž rozdělení je z hlediska organizačního řešení nevýhodné. Tato skutečnost byla zjištěna po zrušení oddělení k 1. 3. 2006 rozdělením agend mezi věcně příslušné odbory (Odbor Kancelář hejtmána, Odbor školství, mládeže a sportu a Odbor sociálních věcí). Opětovné sloučení agend a vznik oddělení proběhl k datu 1. 7. 2006.

Soustředěním těchto agend v jednom oddělení vede ke zlepšení komunikace a úzké spolupráci i s dalšími věcně příslušnými odbory, které komunikují s neziskovými organizacemi (např. Odbor kultury a památkové péče, Odbor sociálních věcí, Odbor zdravotnictví, Odbor strategického rozvoje kraje, Odbor školství, mládeže a sportu).

Zařazení oddělení v Odboru Kancelář hejtmána také navazuje na komunikaci zaměstnanců krajského úřadu se zaměstnanci obecních úřadů a městských úřadů a také se zástupci samosprávy, což je druhá oblast výkonu činností těchto agend. Je zaměřena na spolupráci krajů a měst, protože se jedná především o samosprávu, která realizuje konkrétní kroky při řešení daných problematik v souladu s právními předpisy České republiky.

Krajský koordinátor pro národnostní menšiny se zabývá především problematikou integrace romské menšiny, mezi jeho aktivity patří:

- zpracovávání krajské koncepce pro řešení otázek spojených s národnostními menšinami a integrací romské menšiny v návaznosti na vládní Koncepci romské integrace
- iniciování, navrhování a předkládání potřebných kroků pro řešení problematiky krajské Komisi pro národnostní menšiny
- zpracování roční zprávy o plnění krajské Koncepce na integraci romské menšiny ve Zlínském kraji
- spolupráce s ústředními orgány státní správy a s Radou vlády ČR pro záležitosti romských komunit
- shromažďování, hodnocení a spolupráce na vytváření a realizaci projektů a grantové politiky kraje pro pomoc a řešení problematiky národnostních menšin
- příprava a zpracování stanoviska kraje k návrhům zákonů a k materiálům zabývajících se touto problematikou
- vedení přehledu o dotační politice vlády ČR a resortů např. MV ČR, MŠMT ČR, MPSV ČR aj.
- metodická spolupráce se státními i nestátními organizacemi, samosprávou měst a obcí, kteří se zabývají národnostními menšinami
- spolupráce s romskými terénními pracovníky, romskými asistenty pedagoga na území Zlínského kraje
- účast v Komisi Rady Zlínského kraje pro národnostní menšiny

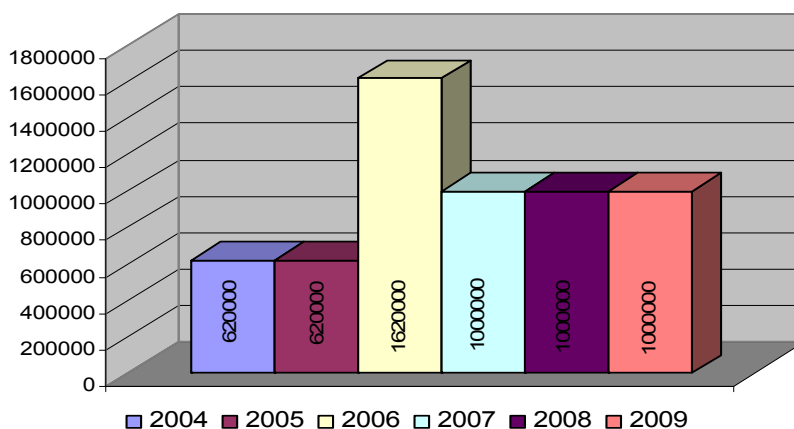
Krajský koordinátor každoročně pořádá semináře pro romské poradce, terénní pracovníky a asistenty pedagoga. Směrem k obcím poskytuje průběžně metodickou a koncepční činnost. Také spolupracuje se všemi neziskovými organizacemi, které se věnují integraci Romů, pomáhá jim především ve vypracovávání projektů a poskytuje metodickou pomoc při řešení integrace Romů.

Tabulka č.13: Prostředky z rozpočtu ZK na romskou integraci v letech 2004–2009

Rok	Částka (Kč)
2004	620 000
2005	620 000
2006	1 620 000
2007	1 000 000
2008	1 000 000
2009	1 000 000

Zdroj: KÚZK

Prostředky z rozpočtu ZK vyčleněny na romskou integraci v letech 2004–2009

Od roku 2004 vyhlašuje Zlínský kraj podprogram na integraci romské komunity ve Zlínském kraji. Od roku 2006 je vyčleněná částka z rozpočtu Zlínského kraje ve výši 700 000 Kč.

Zbývajících 300 000 Kč je na podporu terénní sociální práce v romské komunitě pro města, obce i neziskový sektor. Od roku 2007 přispívá Zlínský kraj na terénní práci městům i neziskovým organizacím, které tuto činnost provádí. V roce 2006 byla poskytnuta dotace na terénní práci městu Holešov a Valašské Meziříčí. V roce 2008 byla dofinancována terénní práce městu Vsetín. Od roku 2007 tuto činnost vykonává Společnost dobré vůle ARGO Zlín pro města Zlín, Kroměříž, Holešov, Uherský Brod a Uherský Ostroh.

Integrace Romů se dotýká také těchto odborů Krajského úřadu Zlínského kraje:

Odbor školství, mládeže a sportu Zlínského kraje

Odbor se zabývá integrací Romů, která v samostatné působnosti spadá do oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže, vyhlašování dotací do oblasti mládeže a sporu, enviromentální výchovy, vzdělávání a osvěty. Dále v přenesené působnosti koordinuje zpracování a aktualizaci dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy kraje, koordinuje zpracování a zveřejňování výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji za předchozí rok a zajišťuje předložení výroční zprávy zastupitelstvu a MŠMT. Odpovídá také za oblast prevence sociálně patologických jevů ve vztahu k mládeži.³⁶

Odbor administruje dotace vyhlášené MŠMT v programech Podpory romských žáků z rozpočtu MŠMT:

- podpora romských žáků středních škol – program vyhlašovaný MŠMT s cílem vytvořit pro romskou menšinu podmínky ke studiu na středních školách jako důležité součásti začlenění této minority do společnosti. Program je vyhlašován vždy na pololetí školního roku na základě požadavků škol, všechny školy mají informace o této podpoře a nabízí ji studentům. o podpoře žáků rozhoduje komise MŠMT. Školy zřizované krajem využívají tohoto programu v plné míře, ovšem ne vždy dojde ke stoprocentní podpoře všech žádostí z důvodů finančních možností tohoto programu. Ne všichni studenti dotaci vyčerpají, častým jevem je přerušení školní docházky.
- financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Na základě požadavků škol zpracuje Odbor školství, mládeže a sportu žádost krajského úřadu o tuto účelovou dotaci. (v roce 2008 – 9 škol, 13 asistentů pedagoga)
- programy na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT. Tento program je určen pouze školám a školským zařízením. o podporu žádají i školy s velkou mírou romských žáků. Pokud projekt kvalitou odpovídá výzvě, bývají ve velké většině tyto školy podpořeny (např. Základní škola praktická Rožnov pod Radhoštěm, Základní škola a mateřská škola Vsetín). Vyhlášení tohoto programu zahrnuje i oblast prevence rasismu a xenofobie.

Podpora z rozpočtu kraje

Odbor v samostatné působnosti administruje Fond mládeže a sportu Zlínského kraje, ze kterého jsou poskytovány dotace na sportovní aktivity a aktivity pro mládež. Podat žádost o tuto dotaci si mohou jednotlivci i občanská sdružení.

Podpora znevýhodněných skupin dětí a mládeže spočívá v rozmanitých iniciativách a aktivitách zaměřených hlavně na zlepšování výchozí situace a jejich integraci do hlavního vzdělávacího proudu.

Podpora z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost – zajišťování rovnosti přístupu ke vzdělání

Odbor administruje v rámci grantového schématu v opatření Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních finanční podporu pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. o tuto podporu žádají školská zařízení s větším počtem romských žáků.³⁷

³⁷ Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu KÚZK

Odbor sociálních věcí

Oddělení sociálně-právní ochrany zajišťuje integraci Romů v samostatné působnosti tím, že vytváří podmínky a zabezpečuje úkoly při zřizování a správě zařízení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „SPOD“) a podílí se na zpracování koncepčních materiálů a dotačních řízení v oblasti služeb pro rodiny s dětmi, v oblasti prevence kriminality a protidrogové prevence. V přenesené působnosti odpovídá za plnění úkolů a činností svěřených úřadu dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.³⁷

Oddělení plánování a rozvoje sociálních služeb v samostatné působnosti odpovídá za vytváření Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji, kde cílová skupina – Romové – nebyla sledována samostatně.³⁷

V roce 2009 Zlínský kraj rozděloval z vlastních zdrojů finanční prostředky na zajištění základních činností poskytovatelům sociálních služeb u vybraných typů sociálních služeb, ale také bez konkrétní specifikace cílové skupiny. I zde bude postup v souladu se střednědobým plánem – na konkrétní typ sociální služby v rámci cílových skupin – senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Od roku 2012 by měl Zlínský kraj rozdělovat finanční prostředky jak z vlastních zdrojů, tak ze státního rozpočtu – a to formou schvalování podpory v orgánech kraje.³⁸

Odbor řízení dotačních programů

Připravuje ve spolupráci s věcně příslušnými odbory programové zadání grantových schémat (dále jen „GS“) nebo globálních grantů (dále jen „GG“), financovaných z fondů EU.

Zajišťuje metodickou pomoc pro žadatele o dotace a příjemce dotace.

Oddělení dotačních programů administruje pro Zlínský kraj globální grant Rovné příležitosti ve vzdělávání ve Zlínském kraji (oblast podpory 1.2), který je zaměřen na podporu těchto aktivit:³⁸

- zvyšování kompetence pedagogických pracovníků pro odstraňování bariér bránících rovnému přístupu všech jedinců ke vzdělávání
- rozvoj poradenství a rozšíření nabídky asistenčních, speciálně pedagogických a psychologických služeb pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- vybudování „záchytné sítě“ pro osoby ohrožené předčasným odchodem ze systému vzdělávání a těch, co se do systému chtějí navrátit
- prevence rasismu a xenofobie prostřednictvím podpory multikulturní výchovy a vzdělávání
- podpora neformálního vzdělávání a kompetencí v něm získaných, zdokonalování systému vzdělávání pracovníků NNO a středisek volného času.

Na podporu rovných příležitostí v rámci tohoto globálního grantu ZK je alokováno pro období 2007–2013 celkem 5 479 713 EUR. Odbor se také zabývá vzdělávacími, osvětovými a poradenskými aktivitami v oblasti integrace národnostních menšin a vzdělávací, osvětové, volnočasové a propagační aktivity v oblasti prevence kriminality a prevence sociálně patologických jevů.³⁹

Odbor kultury a památkové péče

Oddělení kultury administruje Fond kultury Zlínského kraje. Neziskové organizace zabývající se integrací Romů se mohou ucházet o dotace z Fondu kultury ZK – Podpora kulturních aktivit.

Dotace jsou určeny na podporu kulturních aktivit a akcí regionálního a celostátního významu zaměřených zejména na estetickou výchovu dětí a mládeže, rozvoj amatérské a místní kultury, podporu uměleckých řemesel a lidových tradic, výstavy a prezentační akce, podporu vydavatelské činnosti.

O dotace mohou žádat právnické nebo fyzické osoby, které aktivně působí v oblasti zájmové i profesionální kultury.

³⁸ Zdroj: Odbor sociálních věcí KÚZK

³⁹ Zdroj: Odbor řízení dotačních programů KÚZK

4.2. Obce

Ve Zlínském kraji je 13 obcí s rozšířenou působností a každá tato obec má pracovníka, který se zabývá problematikou národnostních menšin.

Obecní úřad s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské menšiny a jejich integraci do společnosti podle zákona 128/2000 Sb., o obcích § 8. Z tohoto titulu by měl být na každé obci s rozšířenou působností ustanovený pracovník, který tuto agendu vykonává (viz. příloha č. 2). Obec s rozšířenou působností může uzavřít veřejnoprávní smlouvu s jinou obcí s rozšířenou působností v teritoriu kraje o zabezpečování určité činnosti (např. výkon činnosti ve prospěch romské integrace – novela §66a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění zák. č. 313/2002 Sb.).

Krajský koordinátor metodicky a koncepčně spolupracuje s určenými pracovníky, kteří mají integraci Romů ve své náplni práce. Rozesílá na obce ke konzultaci materiály ke vzniku krajské koncepce, ke zprávě o plnění koncepce, materiály ministerstev k připomínkování a pořádá semináře a školení pro tyto pracovníky. Krajská koordinátorka je členkou Pracovní skupiny pro etnické menšiny, která je zřízena při Sociální komisi města Vsetína. Jedná se o zatím jedinou pracovní skupinu na integraci Romů, která je ve Zlínském kraji zřízena.

4.3. Neziskový sektor

Zlínský kraj po obsazení funkce krajského koordinátora postupně začal spolupracovat a metodicky vést neziskové organizace, které se věnují integraci romské menšiny a působí ve Zlínském kraji. Jedná se o organizace:

Tabulka č. 14: Neziskové organizace věnující se romské integraci ve Zlínském kraji

Zlín	o.s. ARGO, Společnost dobré vůle
	o.s. Sdružení dětí a mládeže Romů ČR
Vsetín	Základní škola a Mateřská škola
	o.s. Školské rodičovské sdružení při Speciálních školách
	o.s. Cyrillos
	Diakonie ČCE
	Charita Vsetín
	o.s. KADLUB
Valašské Meziříčí	o.s. Středisko volného času Domeček
	Charita Valašské Meziříčí

Neziskové organizace působící ve Zlínském kraji realizují své aktivity s podporou celorepublikových nadací, kterou je např. Nadace rozvoje občanské společnosti (dále jen „NROS“). Tato podporuje svými nadačními příspěvky NNO, které se angažují v oblasti sociálního začleňování a rovných příležitostí, pomáhají ohroženým a znevýhodněným skupinám včetně dětí, hájí lidská práva, demokratické hodnoty, toleranci a respektování práv menšin ve společnosti. NROS podporuje dobrovolnické aktivity mladých lidí a jejich kladný vztah ke komunitě, ve které žijí. Kromě poskytování nadačních příspěvků se NROS věnuje tématu občanské společnosti a evropské spolupráce formou seminářů, studií a jiných vzdělávacích aktivit. Nadační příspěvky jsou poskytovány v rámci grantových programů na konkrétní projekty občanských sdružení, obecně prospěšných společností a účelových zařízení církví. Pro tyto grantové programy získává nadace prostředky u nás i v zahraničí. Působí jako zprostředkující subjekt pro globální granty financované z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Jednou z klíčových cílových skupin jsou děti a mladí lidé, které nadace podporuje v rámci specifických programů (např. mezinárodní program Klub-net podporující vybudování klubů při škole jako míst pro smysluplné trávení volného času

mladých lidí; program Make a Connection nabízející mladým lidem možnost získávat nové životní zkušenosti, znalosti a dovednosti).

5. Institucionální analýza na národní úrovni

Institucionální analýza na národní úrovni představuje instituce a ministerstva, která se věnují romské integraci na vládní úrovni. Základním předpokladem úspěšné realizace Koncepce romské integrace do společnosti je spolupráce a angažovanost centrálních i místních úřadů a občanské společnosti. Mezi zainteresovanými subjekty by měl existovat vztah partnerství, založený na vzájemné podpoře. Na vládní úrovni se vytvářejí mechanismy a rámcové podmínky, které umožní představitelům samospráv, nevládním neziskovým subjektům a samotným občanům provádět politiku integrace v praxi.

Vláda ČR každý rok vyčleňuje finanční prostředky ze státního rozpočtu na podporu integrace příslušníků romského etnika. Některé aktivity naplňující romskou integraci jsou čerpány také z jiných dotačních titulů, které zahrnují širší cílovou skupinu (např. národnostní menšiny, osoby sociálně znevýhodněné) nebo jsou určeny svým cílem (např. posílení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných osob, zavádění přípravných tříd pro sociálně znevýhodněné žáky) a není možné jednoznačně prokázat, kolik zdrojů je používáno pouze pro příslušníky romského etnika. Díky nedostatku statistických dat také nelze zjistit, do jaké míry jsou prostředky efektivně vynaloženy a zda-li vedou k systémovým změnám.

Jednotlivé resorty vidí jako hlavní překážku v zajištění efektivního monitoringu realizovaných programů fakt, že není možno přesně definovat některé pojmy, o něž se indikátory měřitelnosti opírají: např. Rom, romská rodina, romská komunita; ani není jasné, v jaké míře jsou romské děti zastoupeny mezi skupinou dětí ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, o kterou se opírají některé indikátory v oblasti vzdělání. Jako další z překážek vidí ministerstva také omezený vliv, který mají na instituce na lokální úrovni.

Z výše uvedeného vyplývá, že dokud nebude vyřešena otázka sběru etnicky segregovaných dat, není možné finanční zdroje věnované cílové skupině Romů jednoznačně specifikovat.

5.1. Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit

Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581. Je poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády pro otázky spojené s integrací Romů v České republice. Předsedou Rady je ministr vlády ČR pro lidská práva, I. místopředsedou je zmocněnec vlády ČR pro lidská práva, II. místopředsedou je romský zástupce, náměstci dvanácti ministrů a třináct romských členů. Rada byla zřízena při Úřadu vlády ČR v roce 1997 jako stálý poradní a iniciační orgán vlády pro otázky romské komunity. Rada ve své činnosti spolupracuje s krajskými a obecními samosprávami, s nestátními neziskovými organizacemi i s mezinárodními organizacemi, které svou činností přispívají k integraci Romů. Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity každoročně vyhláší dotáčnické programy podporující neziskové organizace a obce.

Jedná se o:

- a) Předcházení sociálnímu vyloučení a odstraňování jeho důsledků, podprogram A. – Podpora terénní práce, který je vyhlášen pro obce
- b) Předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků, podprogram B – Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce, o dotace může žádat neziskový sektor v těchto oblastech:
 - oblast prevence sociálního vyloučení (zn. A), tj. budou podporovány zejména terénní programy, vzdělávání terénních pracovníků, preventivní programy pro děti a mládež a poradenství v romských komunitách/lokalitách, kde hrozí sociální vyloučení;
 - oblast komunitní práce ve vyloučených romských komunitách/lokalitách (zn. B), tj. budou podporovány projekty zaměřené na podporu a pomoc lidem žijícím ve vyloučených romských komunitách/lokalitách k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity;

- oblast komplexní předcházení sociálnímu vyloučení a řešení jeho důsledků (zn. C), tj. projekty, které řeší všechny aspekty sociálního vyloučení osob žijících v romských komunitách/lokality, a to zejména ve spolupráci s jinými subjekty na lokální úrovni.

V podprogramu A ve Zlínském kraji uspělo v roce 2008 město Vsetín (terénní práce v romské komunitě 100 000 Kč) a v podprogramu B byly úspěšné neziskové organizace: Společnost dobré vůle ARGO Zlín (terénní práce v romské komunitě ve Zlínském kraji v celkové částce 561 000 Kč), ELIM, křesť. spol. pro evang. a Diakonie Vsetín (zvýšení zaměstnanosti v romské komunitě v celkové částce 200 000 Kč) a Diakonie ČCE – středisko Vsetín (volnočasové aktivity pro romské děti 200 000 Kč), Charita Valašské Meziříčí 320 000 (terénní práce v romské komunitě).

5.2. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách

Důležitým institucionálním prvkem integračních snah vlády ČR se stala po více než roce příprav Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách (dále jen Agentura). Vláda ČR se v roce 2006 ve svém programovém prohlášení zavázala zřídit instituci, v jejíž náplni bude agenda integrace sociálně vyloučených příslušníků romských komunit. Cílem agentury je především zvýšit provázanost programu sociální integrace, podpory vzdělání a zaměstnanosti na lokální úrovni a otestování integračních metod a postupu ve 12 vybraných lokalitách. Koncept Agentury byl schválen vládou ČR 23. ledna 2008. Agentura vznikla v podobě Odboru pro sociální začleňování v romských lokalitách v rámci Úřadu vlády ČR a zahájila svou činnost ve vybraných lokalitách v dubnu v roce 2008. Jejím cílem je využít jedinečné příležitosti, kterou nové programovací období čerpání prostředků ze Strukturálních fondů EU v letech 2007–2013 nabízí, a vytvořit nezbytné personální a institucionální zázemí pro realizaci programů a projektů, které zlepší přístup ke vzdělání, přístup na pracovní trh a umožní přístup k lepšímu bydlení. Agentura pomůže samosprávám získávat prostředky na řešení problémů zejména z evropských fondů. Monitorovací výbor vládní Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách pod vedením ministryně Džamily Stehlíkové vybral 12 lokalit, ve kterých by měla Agentura působit. Cílem je taková transformace romských „ghett“, která povede buď k jejich zániku či alespoň k podstatnému zlepšení kvality života v těchto lokalitách, kde značná část místních obyvatel získá přístup ke vzdělání, začne pracovat a dosáhne na lepší bydlení. Finální seznam lokalit čítá 12 obcí a měst, šest z Moravy a šest z Čech. Konkrétní města, obce a regiony na Moravě jsou uvedeny v následující tabulce: ⁴⁰

Tabulka č. 15: Vybrané lokality pro působení Agentury:

Oblast	Morava
Krajské město	Brno – Jihomoravský kraj
Velké město (50 tis. obyvatel a více)	Přerov – Olomoucký kraj
Střední město (20 – 45 tis. obyvatel)	Břeclav – Jihomoravský kraj
Malé město (5 – 20 tis. obyvatel)	Holešov – Zlínský kraj
Městská část	Slezská Ostrava – Moravskoslezský kraj
Obec/mikroregion (méně než 5 tis. obyvatel)	Jesenicko – Olomoucký kraj (Zlaté Hory, Žulová, Kobylá nad Vidnavou, Velká Kraš, Vlčice, Vidnava, Velké Kinetice, Javorník, Uhelná, Bílá Voda, Jeseník)

Zdroj: www.vlada.cz

⁴⁰ www.vlada.cz

5.3. Rada vlády ČR pro národnostní menšiny

Rada vznikla usnesením vlády ČR č. 1034 ze dne 10. října 2001 a je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků. Současná Rada je zřízena ve smyslu §6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Rada pro národnostní menšiny poskytuje dotace příslušníkům národnostních menšin. Poskytování dotací příslušníkům národnostních menšin je upraveno nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace romské komunity. Dotace jsou poskytovány na základě výběrových dotačních řízení.

Od roku 2001 je každoročně zveřejňována Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice, kde je nemalá pozornost věnována romské menšině. Součástí zprávy je i monitoring dotací jednotlivých krajů cílených na národnostní menšiny.⁴¹

5.4. Rada vlády pro lidská práva

Rada vlády České republiky pro lidská práva je poradním orgánem vlády České republiky pro otázky ochrany lidských práv a základních svobod osob v jurisdikci České republiky, který byl zřízen usnesením vlády ČR č. 809 ze dne 9. prosince 1998. Sleduje dodržování a naplňování Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a dalších právních norem upravujících ochranu a dodržování lidských práv a základních svobod. Rada dále sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod, zejména závazků plynoucích z:

- Mezinárodního paktu o občanských a politických právech
- Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Úmluvy o ochraně základních lidských práv a základních svobod
- Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace
- Úmluvy o právech dítěte
- Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen
- Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
- Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin

Zabývá se mimo jiné romskou problematikou, a to zejména v kontextu dodržování mezinárodních závazků ČR plynoucích z Úmluvy o ochraně základních lidských práv a základních svobod. Zprávu o stavu lidských práv, kde se objevují témata vzdělávání romských dětí, diskriminace Romů při přijímání do zaměstnání a oblast bytové politiky obcí⁴³.

5.5. Veřejný ochránce práv

Veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je jejich jednání v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy. Dále působí také k ochraně před nečinností úřadů a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.⁴²

Ochránce jedná na základě podnětu nebo z vlastní iniciativy a všechny státní orgány a osoby vykonávající veřejnou správu jsou v mezích své působnosti povinny poskytovat ochránci při šetření pomoc, kterou si vyžádá v souladu se zákonem. Jestli ochránce šetřením nezjistí porušení právních předpisů ani jiná pochybení, písemně o tom vyrozumí stěžovatele i příslušný úřad. Zjistí-li porušení právních předpisů či jiná pochybení, vyzve úřad, aby se k jeho zjištění ve lhůtě 30 dnů vyjádřil. Pokud úřad na výzvu sdělí, že provedl nebo provádí

41 Zdroj: www.vlada.cz

42 www.ochrance.cz

opatření k nápravě a ochránce tato opatření shledá dostatečnými, vyrozumí o tom stěžovatele i úřad. Jinak ochránce po obdržení vyjádření nebo marném uplynutí lhůty sdělí své závěrečné stanovisko úřadu a stěžovateli; součástí tohoto stanoviska je návrh opatření k nápravě. Jestliže úřad povinnost nesplní, nebo jsou-li opatření k nápravě podle názoru ochránce nedostatečná, vyrozumí ochránce nadřízený úřad. Není-li takového úřadu, pak vyrozumí vládu nebo může o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jména a příjmení osob oprávněných jednat jménem úřadu.

Ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor a za tím účelem poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodu diskriminace, provádí výzkumy, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací.

Pokud jde o romské občany, pak veřejný ochránce práv se z vlastního podnětu zabýval šetřením postupu měst při vystěhovávání Romů. Ve Zlínském kraji to bylo vystěhování Romů ze Vsetína na Jesenicko. Možnost veřejného ochránce práv zasahovat v těchto případech je s ohledem na samostatnou působnost měst a obcí značně omezená.⁴³

5.6. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Ministerstvo bylo zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky je ústředním orgánem státní správy v pracovněprávní oblasti, oblasti sociálního zabezpečení a sociální péče. Na ministerstvu je řada oblastí, které se bezprostředně dotýkají skupiny jedinců ohrožených sociálním vyloučením, mezi které příslušníci romské menšiny bezesporu ve velké míře patří.

Usnesením vlády ČR č. 1573/2005 bylo uloženo:

- s využitím prostředků evropských strukturálních fondů a národních nástrojů odstraňovat a zamezovat dalšímu šíření sociálního vyloučení v romských komunitách.

K plnění úkolu MPSV využívá prostředky Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanosti a poskytuje finanční prostředky oprávněným subjektům v rámci oblasti podpory 3.2 – Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit. Prostřednictvím podpory v této oblasti dochází k napomáhání sociálnímu začleňování příslušníků sociálně vyloučených romských komunit, k zajištění dostupnosti, kvality a kontroly služeb, včetně odstraňování bariér v jejich přístupu ke vzdělávání a k zaměstnání.

Usnesením vlády ČR č. 90/2004 bylo uloženo:

- plnit Závěrečná doporučení Výboru pro odstraňování rasové diskriminace.

MPSV důsledně realizuje doporučení Výboru pro odstraňování rasové diskriminace v oblasti zaměstnanosti. Důkazem je ustanovení §4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů, kde je ukotveno právo na rovné zacházení a zákaz jakékoli diskriminace, tedy i rasové, při uplatňování práva na zaměstnání.

Usnesením vlády ČR č. 607/2004 bylo uloženo:

- realizovat na místní úrovni v rámci aktivní politiky zaměstnanosti cílená opatření pro uchazeče o zaměstnání z odlišného sociokulturního prostředí, tj. zejména pro příslušníky romských komunit.

Úkol plní na MPSV Sekce politiky zaměstnanosti a trhu práce. Prostřednictvím cílených programů pro skupiny uchazečů o zaměstnání je věnována zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání. Především se jedná o dlouhodobě nezaměstnané, kteří se ocitli přechodně v mimořádně obtížných situacích, osoby společensky nepřizpůsobivé a osoby z tzv. kulturně znevýhodňujícího prostředí.

43 www.ochrance.cz

Usnesením vlády ČR č. 1573/2005 bylo uloženo:

- s využitím prostředků evropských strukturálních fondů a národních nástrojů proškolit a průběžně vzdělávat pracovníky úřadů práce v oblasti antidiskriminačních opatření.

Jedná se o pravidelná školení a semináře „Rovné příležitosti žen a mužů v oblasti antidiskriminačních opatření“ určené pro vybrané pracovníky úřadu práce.⁴⁴

MPSV má také dokumenty, ve kterých je zmiňována romská menšina. Jsou jimi například:

Koncepce rodinné politiky – MPSV ČR 2005

Koncepce rodinné politiky zmiňuje romskou problematiku ve špatné dostupnosti k bydlení a diskriminaci v přístupu k bydlení. Koncepce také zmiňuje, že příslušníci některých romských rodin trpí zhoršeným zdravotním stavem a že většina romských rodin bydlí v nájemních bytech, jejichž dostupnost je však omezena stávajícím systémem.⁴⁵

Publikace MPSV „Rodinná politika na úrovni krajů a obcí“, která byla vydána v roce 2008.

Jedná se o metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, které uvádí, že pro úspěšný rozvoj rodinné politiky je klíčové zapojit do její tvorby a realizace všechny příslušné aktéry. Mezi ně se řadí orgány státní správy na ústřední, regionální i místní úrovni, orgány samosprávy na regionální a místní úrovni, občanský sektor (nestátní neziskové organizace, odbory apod.), komerční sektor (např. zaměstnavatelé, poskytovatelé komerčních služeb), odborníci (akademická, vědecká a výzkumná sféra), vzdělávací instituce, média, široká občanská veřejnost (zejména rodiny a její jednotliví členové).

Na romskou integraci je zaměřena oblast intervence 3.1 Služby v oblasti sociální integrace – aktivity b) investiční podpora při zajištění dostupnosti takových služeb, které umožní návrat příslušníků nejvíce ohrožených sociálně vyloučených romských lokalit zpět na trh práce a do společnosti.

Materiál „Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení“, který MPSV předložilo na jednání vlády ČR v pondělí 20. 7. 2009. Předložený materiál navazuje na usnesení vlády č. 101 z 19. ledna 2009, kterým vláda schválila postup zabezpečení Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení – tzv. „Evropský rok 2010“ v České republice. Cílem Evropského roku 2010 je potvrzení závazku Evropské unie ovlivnit odstranění chudoby do roku 2010.

Evropský rok 2010 má sledovat čtyři základní cíle:

- uznání práva lidí žijících v chudobě na důstojný život
- zdůraznění odpovědnosti každého jedince za boj proti chudobě
- podporu soudržnější společnosti
- opětovné potvrzení politického závazku EU bojovat proti chudobě a sociálnímu vyloučení

MPSV dostalo za úkol zvýšit motivaci k zaměstnávání Romů prostřednictvím změny v poměru výše sociálních dávek a minimální mzdy. S platností od 1. 1. 2009 byla přijata opatření na zvýšení zaměstnanosti uchazečů o zaměstnání, kterým úřady práce věnovaly zvýšenou pozornost, podle § 33 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Jedná se o změny ve zprostředkování zaměstnání, podpory v nezaměstnanosti, nelegální práce a výše příspěvků na živobytí. Nejvýrazněji se zvedla pokuta zaměstnavatelům, kteří zaměstnávají občany na nelegální práci ze 2 mil. Kč na 5 mil. Kč. Došlo také ke změně ve výpočtu částky na živobytí pro občany, kteří nejsou zaměstnáni a to následovně:

- pro osoby, které vykonávají dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin měsíčně, odpovídá výše příspěvku na živobytí částce životního minima zvýšené o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem,
- pro osoby, které vykonávají dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně, částka na živobytí odpovídá částce životního minima, osoby, které nevykonávají dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně, tato částka odpovídá výši existenčního minima.⁴⁶

44 Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

45 Zdroj: www.mpsv.cz

46 Zdroj: www.mpsv.cz

Odpracovat hodiny lze dvojím způsobem:

- a) veřejnou službou – veřejnou službu může zřizovat obec, pomáhají jí při tom úřady práce. Veřejnou službou se rozumí pomoc obci v záležitostech, které jsou v jejím zájmu, konkrétně při zlepšování životního prostředí, udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství či pomoc v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Ti, kteří veřejnou službu vykonávají, nejsou v pracovněprávním vztahu, za práci nedostanou odměnu, ale činnost se jim zohledňuje při poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi. Je pouze na obci, zda podle svých možností veřejnou službu organizuje. Pokud ano, úřad práce s obcí, její příspěvkovou organizací nebo jinou s obcí spolupracující právnickou či fyzickou osobou uzavře dohodu o vytvoření pracovních příležitostí v rámci veřejně prospěšných prací podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Na jejím základě se uchazeč o zaměstnání evidovaný na úřadu práce stává zaměstnancem subjektu zabezpečujícího veřejnou službu (obce, příspěvkové organizace aj.) a vykonává činnosti spojené s organizací veřejné služby (například uzavírá smlouvu o výkonu veřejné služby s osobou v hmotné nouzi, vede evidenci osob vykonávajících veřejnou službu, uděluje závazné pokyny pro výkon veřejné služby, provádí její kontrolu atd.). Úřad práce může rovněž (podle § 116 zákona o zaměstnanosti) obci poskytnout příspěvek na zapracování zaměstnance, který organizuje veřejnou službu. Veřejná služba jako nový typ činnosti, díky které si mohou dlouhodobě nezaměstnaní zlepšit finanční situaci, je příležitostí také pro obce. Kromě pomoci lidem ve složité životní situaci si obce díky veřejné službě mohou zlepšit obecní prostory, životní prostředí či kvalitu sociálních služeb, zkvalitnit podmínky pro každodenní život obyvatel a zvýšit tak atraktivitu území pro turisty či podnikatele.
- b) dobrovolnickou službou – tuto mohou poskytovat neziskové organizace, které mají registraci na dobrovolnictví.

V krajích se nestátní neziskový sektor zapojuje do programů Evropského sociálního fondu i do programů aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou cíleny na poradenství a poradenské programy, na zprostředkování zaměstnání, na praktickou výuku a odbornou praxi v rámci veřejně prospěšných prací a na rekvalifikaci.

Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.⁴⁷

5.7. Ministerstvo kultury ČR

Ministerstvo kultury ČR působí podle § 8 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Mezi hlavní cíle kulturní politiky mimo jiné patří i vytváření podmínek pro realizaci kulturních aktivit občanů na základě občanského sdružování a garance rovnosti přístupu občanů ke kulturnímu bohatství a přístupu znevýhodněným společenským skupinám.

Usnesením vlády ČR č. 686/1997 ke Zprávě o situaci romské komunity v ČR bylo uloženo:

- zohledňovat průběžně v rámci dotační politiky resortu vůči občanským sdružením příslušníků národnostních menšin specifické potřeby romských aktivit v oblasti osvětové, kulturní a kulturně vzdělávací, periodických i neperiodických publikací, přijímání a šíření informací ve veřejnoprávních médiích
- učinit kroky k podpoře a popularizaci romské kultury

Ministerstvo kultury vyhlašuje dotační programy v souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., ve znění pozdějších úprav, kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity v "Programu integrace příslušníků romské komunity".

Projekty mohou být zaměřeny na umělecké aktivity (divadla, muzea, galerie, knihovny, koncerty, přehlídky, festivaly), kulturně vzdělávací a výchovné aktivity (např. semináře, přednášky, besedy), vědecká bádání o romské kultuře, tradicích a historii, dokumentace

⁴⁷ Zdroj: www.mpsv.cz

romské kultury, studium a rozborů romské kultury a tradic, ediční činnost (neperiodické publikace, audio, video), tvorba a distribuce umělecky hodnotných filmů (přispívajících k integraci romské komunity), multietnické kulturní akce (směřující mimo jiné např. k potírání negativních projevů extremismu, rasové a národnostní nesnášenlivosti a xenofobie)
Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.⁴⁸

5.8. Ministerstvo vnitra ČR

Působnost ministerstva vymezuje § 12 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci a integraci romských komunit.

Usnesením vlády ČR č. 686/1997 bylo uloženo:

- v přijímacím řízení uchazečů o práci v Policii České republiky důsledně zjišťovat sklony k předsudkům, zejména rasovým, a uchazeče s náklonností k rasistickým projevům odmítat

Ve vstupním dotazníku při přijímání uchazečů do služebního poměru k Policii ČR nejsou explicitně obsaženy otázky týkající se zjišťování rasistických projevů. Avšak jako součást výběrového řízení se provádí tzv. „šetření v místě bydliště uchazeče“, ve kterém je osloveno příslušné obvodní oddělení PČR s žádostí o zjištění pověsti uchazeče. V případě zjištění těchto postojů je uchazeči sděleno, že není vhodným kandidátem na práci u PČR. Dále se na rasistické projevy zaměřuje mimo jiné i vstupní psychologické vyšetření uchazečů o službu v PČR. Uchazeči s rasistickými a extremistickými projevy jsou v průběhu výběrového řízení eliminováni.

- zajistit maximální přístup romským uchazečům ke studiu na středních policejních školách, při splnění podmínek přijímacího řízení k PČR, pro tyto uchazeče zajistit kurs ke studiu na těchto školách

Projekt Střední policejní školy MV ČR v Holešově „Policie pro všechny“ ve školním roce 2008/2009 zabezpečil studium žáků 9. tříd základních škol z národnostních menšin ve vzdělávacím programu Bezpečnostně-právní činnost. Škola zahájila realizaci projektu v září 2007 a předala informace starostům – zřizovatelům základních škol, ředitelům, pedagogům i žákům základních škol a jejich rodičům. Hlavním cílem projektu je umožnit příslušníkům národnostních menšin maturitní vzdělávání v policejní škole. Absolventi národnostních menšin Střední policejní školy MV v Holešově mohou nastoupit (po řádném přijímacím řízení) do služebního poměru k PČR. Policie díky tomuto projektu získá do svých řad příslušníky národnostních menšin a Střední policejní škola v Holešově tak přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti menšin na trhu práce.

- provádět kontrolu, zda občanská sdružení nevyvíjejí činnost propagující rasovou nesnášenlivost, fašismus a národní nesnášenlivost, v kladném případě je vyzvat, aby od takovéto činnosti upustily, jestliže sdružení v takovéto činnosti pokračují, rozpustit je
MV ČR uplatňuje státní moc na úseku práva sdružovacího v souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a zákonem č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Oba zákony zakotvují jak podmínky registrace, tak rozpuštění organizace. Proti rozhodnutí MV o rozpuštění se může organizace odvolat k Nejvyššímu správnímu soudu. V roce 2007 nebyly ministerstvu sděleny žádné skutečnosti, které by⁴⁹ odůvodňovaly uplatnění postupu podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, směřujícího k rozpuštění občanského sdružení. V současné době pravicově extremistické subjekty registrované jako občanská sdružení, anebo jako politické strany se snaží pohybovat v mezích zákona, obvykle na „jeho hraně“ a nezavdávají zjevné příčiny ke svému rozpuštění. ČR netvoří výjimku mezi státy EU, v každém z nich působí nějaká krajně nacionalistická

⁴⁸ Informace o plnění usnesení vlády, 2008

politická strana či subjekty, ať registrované nebo neregistrované, které jsou nositeli xenofobie, rasismu, antisemitismu a různých militantních idejí⁴⁹.

- uvolnit z Komplexního součinnostního programu prevence kriminality a prevence drogových závislostí na místní úrovni podle aktuálních potřeb finanční prostředky na doplňkové programy pro romskou komunitu

MV ČR zpracovalo a vláda ČR na svém jednání dne 15. října 2007 přijala usnesením č. 1150 „Strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011“. Mezi priority nové strategie budou i nadále patřit:

- a) oběti rasově, národnostně nebo nábožensky motivovaných trestných činů
- b) rizikovní jedinci v postavení potenciálních pachatelů nebo obětí (sociálně vyloučení jedinci a skupiny, cizinci, příslušníci národnostních menšin a etnických skupin, obyvatelé prostorově vyloučených lokalit)
- c) rasově, národnostně či nábožensky motivovaná trestná činnost, protiprávní jednání v sociálně vyloučených lokalitách.

Usnesením vlády ČR č. 599/2000 bylo uloženo:

- průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu
V letech 2005–2007 probíhaly výzkumy kriminality v sociálně vyloučených lokalitách částečně nebo převážně obývaných Romy. Uvedené výzkumy potvrdily, že specifické jednání sociálně exkludovaných osob je výsledkem adaptace na životní podmínky v „ghettech“, resp. vyplývá z osvojení si vzorců jednání, které se v rámci tohoto prostředí utváří a mezigeneračně předávají během socializace. Etnicita tedy není příčinou problémového jednání, avšak vinou etnické stigmatizace se tyto lidé mohou dostat do situace sociálního vyloučení, které s sebou nese i zvýšenou kriminalitu.

Usnesením vlády ČR č. 243/2003 bylo uloženo:

- průběžně monitorovat ve spolupráci s místopředsedou vlády pro výzkum, vývoj, lidská práva a lidské zdroje plnění úkolů týkajících se romské komunity kraji a obcemi (§ 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů). MV ČR bylo uloženo usnesením vlády č. 689 provést audit obcí, resp. zhodnotit fungování výborů pro národnostní menšiny. Problematika ochrany práv příslušníků národnostních menšin je ve větší či menší komplexnosti a více či méně podrobně upravena v řadě zákonů: zřizování výborů pro národnostní menšiny dle zákonů o územních samosprávných celcích je jen drobným organizačním příspěvkem.

Usnesením vlády ČR č. 1573/2005 bylo uloženo:

- v rámci výkonu dozoru posuzovat zákonnost nastavení podmínek přístupu k obecnímu bytovému fondu
MV ČR se v rámci výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí již od roku 2005 průběžně zabývá zákonností nastavení podmínek k přístupu k obecnímu bytovému fondu. V roce 2005 započalo postupné prověřování zákonnosti obecně závazných vyhlášek upravujících pravidla pro přidělování bytů s ohledem na evropské právo (nařízení Rady EHS č. 1612/68).

Další aktivity Ministerstva vnitra ČR v oblasti integrace romské komunity:

V rámci MV ČR existuje „Pracovní skupina Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR“. Předsedou této skupiny je první náměstek ministra vnitra a členy jsou odborní pracovníci MV a PČR, zástupci Rady vlády ČR pro záležitosti romské⁵⁰ komunity, kanceláře této rady a především romští koordinátoři krajských úřadů. Jedná se o jedinou oficiální pracovní skupinu, která sdružuje romské koordinátory krajských úřadů.

MV ČR předložilo koncepční materiál „Strategie pro práci PČR ve vztahu k menšinám pro období 2008–2012“, který obsahuje podrobný popis aktivit realizovaných PČR v letech 2006 – 2007 vůči menšinám, včetně Romů.⁵⁰

49 Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

50 Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

Ministerstvo vnitra poskytuje dotace ze státního rozpočtu do oblasti prevence kriminality, které jsou poskytovány již od roku 1996, v posledních šesti letech v ustáleném objemu přibližně 80 mil. Kč ročně. V současné době je dotační systém realizován na základě „Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011“ (dále jen Strategie) schválené usnesením vlády České republiky č. 1150 ze dne 15. října 2007; finanční prostředky jsou vyčleněny v kapitole státního rozpočtu Ministerstvo vnitra. Dotace jsou účelově vázány na výdaje spojené s realizací preventivních programů městské, krajské a republikové úrovně dle priorit stanovených ve Strategii.

Projekty jsou zaměřovány na snižování majetkové a násilné kriminality, eliminaci kriminálně rizikových sociálně patologických jevů, omezování příležitostí k páčání trestné činnosti, na zvyšování rizika pro pachatele, že bude dopaden či informován občanů o legálních možnostech ochrany před trestnou činností.

Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

5.9. Ministerstvo spravedlnosti ČR

Působnost Ministerstva spravedlnosti je upravena v ustanovení § 11 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství a probaci a mediaci. Dále vystavuje právní posudky pro úvěrové a garanční smlouvy, ve kterých je Česká republika smluvní stranou a zastupuje Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejich Protokolů.

Usnesením vlády ČR č. 720/1999, bod 7, bylo uloženo:

- průběžně sledovat vyřizování trestních věcí s extrémistickým podtextem soudy z hlediska rychlosti a plynulosti řízení
Ministerstvo spravedlnosti vyřizování věcí s extrémistickým podtextem věnuje pozornost v rámci prověřkové činnosti soudů vykonávané trestním oddělením odboru dohledu a stížností.

Usnesením vlády ČR č. 90/2004 bylo uloženo:

- plnit Závěrečná usnesení Výboru pro odstraňování rasové diskriminace
Plnění z hlediska Vězeňské služby ČR – jednání zúčastněných zaměstnanců v této oblasti je pravidelně sledováno i v rámci kontrolní činnosti odpovědných orgánů z řad pracovníků generálního ředitelství VS ČR či dalších orgánů pověřených k provádění kontrolních mechanismů, jimiž jsou např. dozorový státní zástupce, veřejný ochránce práv nebo některé nevládní organizace, mezi kterými je např. Český helsinský výbor.
S Romy se na MS ČR častěji setkává Probační a mediační služba, která patří pod MS ČR a usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.
Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multidisciplinární profese v systému trestní justice.
Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.⁵¹

51 Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

5.10. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR patří do systému ústředních orgánů státní správy České republiky v oblastech vymezených příslušnými právními dokumenty. Objemem svých pravomocí, kompetencí a odpovědností za správu finančních prostředků hraje ve státní správě významnou roli. Ministerstvo bylo zřízeno s účinností od 1. listopadu 1996 pro státní správu těchto oblastí:

- regionální politiky včetně regionální podpory podnikání
- politiky bydlení
- rozvoje domovního a bytového fondu
- nájmu bytů a nebytových prostor
- územního plánování
- stavebního řádu
- investiční politiky
- cestovního ruchu

Od roku 2003 probíhá na MMR ČR realizace dvou programů na podporu bydlení zaměřených na domácnosti, které se nemohou finančně podílet na pořízení bytu, příp. jsou ještě navíc znevýhodněné ze zdravotních či sociálních důvodů. Jedná se o podprogram Podpora výstavby podporovaných bytů (chráněné byty a vstupní byty) a nařízení vlády č. 146/2003 Sb., o podmínkách použití finančních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení ke krytí části nákladů spojených s výstavbou bytů pro příjmově vymezené osoby. MMR ČR také průběžně zařazuje výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu.

MMR ČR v roce 2008 připravilo Výzkum romských etnik v regionech a možnosti jeho realizace budou záviset na rozpočtových možnostech ministerstva v roce 2009.

Usnesením vlády ČR č. 90/2004 bylo uloženo:

- plnit Závěrečná doporučení Výboru pro odstraňování rasové diskriminace
Ministerstvo trvale spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi, kterým každoročně poskytuje finanční příspěvek na jejich činnost. Hlavní činností MMR ČR podporovaných NNO je poskytování právní a odborné pomoci veřejnosti zejména při řešení široké škály problémů v celé oblasti bydlení. Od roku 2006 poskytuje dotace na výstavbu nájemních bytů určených pro domácnosti s vymezenými příjmy pouze Státní fond rozvoje bydlení, a to na základě nařízení vlády č. 146/2003 Sb.

Usnesením vlády ČR č. 1573/2005 bylo uloženo:

- s využitím prostředků evropských strukturálních fondů a národních nástrojů odstraňovat a zamezovat dalšímu šíření sociálního vyloučení v romských komunitách
Řídící orgán Integrovaného operačního programu v rámci své činnosti realizuje několik opatření týkajících se integrace romských komunit. V období 2007–2013 jsou dvě oblasti intervence, které se zabývají investiční podporou integrace sociálně vyloučených romských komunit:

oblast intervence 3.1 Služby v oblasti sociální integrace, jedním z úkolů je řešení problémů nejvíce postižených oblastí, které vyplývají z provedené Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a komunit (analýza MPSV ČR). Pomoc se zaměří na vznik sociálních služeb a center, které pomohou obcím a regionům úspěšně řešit problémy v analýzou identifikovaných sociálně vyloučených romských lokalitách a umožní tak návrat uživatelů těchto služeb na trh práce a do společnosti. Cílem je zajištění provázanosti investičních potřeb s aktivitami, které budou podporovány v rámci Evropského sociálního fondu OPLZZ.

oblast intervence 5.2 Zlepšení prostředí problémových sídlišť, v rámci hodnotitelských kritérií jsou města motivována zahrnout a řešit v rámci zóny Integrovaného plánu rozvoje města sociálně vyloučenou romskou lokalitu⁵². Dále je jednou z aktivit intervence 5. 2. c, a to je formou několika pilotních projektů ověřit možnosti návaznosti regenerace domů v problémových sídlišťích obydlených z části sociálně vyloučenými romskými domácnostmi na aktivity v oblasti sociálního začleňování, lidských zdrojů

a zaměstnanosti. Vytvořit koncept a systém sociálního bydlení včetně legislativní úpravy a investiční podpory do 31. 12. 2008

Úkol je plněn prostřednictvím Programového cíle vlády ČR 07.29. „Zpřesnit definici a vymezení podpor v oblasti sociálního bydlení a rozšíření finanční podpory obcí v oblasti bydlení s důrazem na odpovědnost obcí“. Na základě tohoto úkolu připravuje MMR ČR dvě nařízení vlády upravující podmínky pro poskytování investiční a provozní podpory sociálního bydlení. Investiční podpora bude mít charakter jednorázové vstupní dotace na novou výstavbu sociálních bytů, o kterou se bude moci ucházet jakýkoliv investor za podmínek stanovených nařízením vlády. Provozní podpora bude spočívat v kompenzaci zvýšených provozních nákladů sociálních bytů, které vyplývají ze zvláštních potřeb cílové skupiny osob. Podpora bude určena rovněž všem poskytovatelům sociálního bydlení bez ohledu na jejich právní formu, kteří se ve smlouvě zaváží k poskytování sociálního bydlení za přesně stanovených podmínek.

Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.⁵²

5.11. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení, základní školy, střední školy a vysoké školy, pro vědní politiku, výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, a pro vědecké hodnosti, pro státní péči o děti, mládež, tělesnou výchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu.

MŠMT ČR představilo plán, kterým chce zlepšit dostupnost vzdělání pro děti ze sociálně slabších rodin. K reformě patří možnost navštěvovat přípravné ročníky na základních školách místo jednoho roku dva, větší finanční podpora asistentů pedagoga a resort chce také usnadnit přechod sociálně znevýhodněných dětí na střední školy.

Usnesením vlády ČR č. 686/1997 bylo uloženo:

- zajistit posílení informačních toků do všech stupňů škol ohledně dostupné odborné literatury k otázkám multikulturní společnosti a výchovy k toleranci
MŠMT ČR udělilo akreditaci Památníku Tereziín a Vzdělávacímu a kulturnímu centru Židovského muzea v Praze, které jsou jedinečnými vzdělávacími institucemi s výhradním oprávněním organizovat semináře pro učitele základních a středních škol k tématice holocaustu a antisemitismu. Semináře se konají od roku 2001, speciální seminář pro učitele základních a středních škol „Jak vyučovat o holocaustu“ financuje MŠMT a finančně se spolupodílí i na mezinárodních konferencích. Tento úkol je průběžně plněn prostřednictvím např. dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy, seminářů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, seminářů organizovaných MŠMT.
- ve spolupráci s představiteli romské komunity zajistit, aby hudebně, pohybově i jinak umělecky talentované děti byly zařazovány do ZUŠ a měly tak možnost rozvíjet svůj talent a předpoklady pro přijetí ke studiu na konzervatořích. Žáci jsou ke studiu přijímáni na základě talentové zkoušky, největší zájem je o taneční a hudební obor.

MŠMT informovalo ZUŠ o rovném zacházení.

Usnesením vlády ČR č. 279/1999 bylo uloženo:

- vytvářet podmínky zamezující rasové diskriminaci a v případě potřeby předložit vládě návrhy novel příslušných zákonů.⁵³

⁵² Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

⁵³ Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

Řešeno např. ve školském zákoně, vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, apod., další legislativní opatření budou navazovat na zjištěné aktuální skutečnosti v oblasti vzdělávání romské komunity.

- zajistit provedení změn výukových programů na ZŠ a SŠ tak, aby tyto programy obsahovaly výuku o Romech, jejich historii (včetně historie nacistického holocaustu), jejich kultuře a tradicích.

MŠMT ČR vydává rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé obory vzdělávání. Školy si podle těch, které již byly schváleny, zpracovávají vlastní školní vzdělávací programy. Problematika lidských práv, multikulturní vzdělávání, holocaustu a výchovy k toleranci je obsažena přiměřeně k věku žáků ve všech již schválených programech.

V rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je téma obsaženo výslovně ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která zahrnuje obory dějepis a výchova k občanství a zároveň se promítá i do ostatních vzdělávacích oblastí a do celého života školy.

Výzkumný ústav pedagogický, přímo řízená organizace MŠMT ČR, zajišťuje činnost metodického portálu www.rvp.cz. Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem ČR, jeho hlavním cílem je vytvoření systematické podpory pedagogů při realizaci školské reformy. Smyslem projektu je podpořit tvorbu školních vzdělávacích programů a jejich zavádění do praxe, nabídnout zkušenosti z pilotního ověřování tvorby ŠVP a výuky podle nich.

Usnesením vlády ČR č. 599/2000 bylo uloženo:

- průběžně zřizovat pro mateřské školy v oblastech vyšší koncentrace Romů místa romského koordinátora (asistenta), který bude provádět nábor a zajišťovat docházku dětí do těchto škol

MŠMT ČR požaduje úkol zrušit, a to proto, že MŠMT ČR legislativně ukotvilo a finančně podporuje realizaci programu prostřednictvím dotačního programu Činnost asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Zřizování funkce asistenta pedagoga již není v kompetenci MŠMT, ale je plně v kompetenci obce, svazku obcí a kraje. Úkol se vztahuje k období, kdy místa asistentů pedagoga v rámci pilotního ověřování zřizovalo MŠMT ČR na základě žádosti školy a doporučení kraje.

- průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu, zajišťovat systematický výzkum soužití etnik

Za účelem zmapování situace romských žáků v českém vzdělávacím systému byl v září 2008 zahájen výzkumný projekt s názvem „Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žákyň a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit“ v rámci veřejné zakázky MŠMT ČR „Sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace dětí, žáků a mladých lidí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí“. Cílem výzkumu bylo předložit komplexní obraz vzdělanostních trajektorií a šancí romských žáků a žákyň pocházejících ze sociálně znevýhodňujícího prostředí a studujících na různých typech základních škol, a to prostřednictvím srovnání s trajektoriemi a šancemi jejich neromských spolužaček a spolužáků, kteří navštěvují stejné školy. Realizátorem byla společnost Gabal & Konzulting, která jeho výsledky představila veřejnosti společně s MŠMT ČR 8. dubna 2009. Hlavní zjištění výzkumného projektu jsou uvedena v závěrečné zprávě projektu, která je volně přístupná na internetových stránkách MŠMT. www.msmt.cz/pro-novinare/jake-jsou-vzdelanostni-sance-deti-ze-socialne-znevychodnujiciho.

Usnesením vlády ČR č. 1145/2001 bylo uloženo:

- průběžně zintenzivňovat podporu a propagaci zřizování přípravných tříd a funkce vychovatele – asistenta učitele s cílem rozšířit tyto formy vyrovnávacích postupů systematicky tam, kde se u romských žáků projevují vzdělávací problémy a přípravné třídy a funkce asistent učitele dosud zřízeny nebyly, usilovat o to, aby funkce vychovatel – asistent učitele byla ustavována na úrovni druhého stupně základních škol, ve středních odborných učilištích a v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.⁵⁴

54 Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

Školský zákon č. 561/2004 stanoví v § 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami odst. 9) ředitel mateřské školy, základní školy, základní speciální školy, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se žák vzdělává se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. Vyhláška č. 48/2005, o základním vzdělávání stanoví § 7 přípravné třídy – nejvyšší počet dětí 15.

Vyhláška č. 73/2005 „O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných“ stanovuje v § 7 Asistenta pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním, jehož hlavní činností je:

- pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávací činnosti
- pomoc při komunikaci se žáky
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází

Informace MŠMT ČR č. j. 14453/05-24 k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence v části III. Asistent pedagoga pro žáky se speciálním znevýhodněním se určuje funkce asistenta pedagoga. Hlavní cíli asistenta je podpořit optimální sociálně-kulturní integraci žáků do školního prostředí a do společnosti.

Náplní asistenta pedagoga je:

- pedagogická asistence učitelům
- pomoc žákům při výuce
- pomoc rodičům žáků při aklimatizaci na školní prostředí
- zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole
- pomoc při přípravě na vyučování
- spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči a s komunitou v místě školy

Asistent pedagoga musí v rámci získání kvalifikace absolvovat studium pedagogiky.

Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 stanoví v § 2 pedagogického pracovníka a jeho přímou pedagogickou činnost. V § 20 je uvedena odborná kvalifikace a požadované vzdělání. Dle bodu e) může být asistent pedagoga i osoba se základním vzděláním a musí absolvovat vzdělávací program pro asistenty.

Usnesením vlády ČR č. 90/2004 bylo uloženo:

- plnit Závěrečná doporučení Výboru pro odstraňování rasové diskriminace
Problematika prevence projevů rasismu, xenofobie a intolerance je zpracována do Školního preventivního programu pro mateřské a základní školy a školská zařízení. Je také obsažena v dokumentu MŠMT ČR Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005–2008.

Usnesením vlády ČR č. 564/2005 bylo uloženo:

- průběžně realizovat programy a opatření v oblasti počátečního a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří působí v předškolním vzdělávání, zaměřené na rozvíjení kompetencí pedagogických pracovníků pro vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v období od tří let dítěte do nástupu do povinné školní docházky
- průběžně realizovat programy a opatření zaměřené na zvýšení počtu dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, které budou absolvovat předškolní vzdělávání v mateřských školách nebo v přípravných třídách pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí
- realizovat programy na pilotní ověřování projektů včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí
- vytvoření a realizace pobytových kurzů pro rodiny a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky
- vytvoření a realizace prezenčních dlouhodobých kurzů pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky.

Výše uvedené úkoly jsou částečně součástí Koncepce včasné péče. Ta je jedním ze základních dokumentů vymezujících rámec aktivit realizovaných s cílem předcházet vzniku sociálních handicapů, v jejichž důsledku děti socializující se a trvale žijící v sociálně znevýhodňujícím prostředí nedosahují naplnění svého vzdělávacího potenciálu a předčasně ukončují vzdělávání, a naopak vytvářet předpoklady pro zvýšení jejich školní úspěšnosti.

Úkoly uložené MŠMT ČR jsou průběžně plněny prostřednictvím „Programu MŠMT na podporu integrace romské komunity“. MŠMT ČR podporuje formou dotací občanským sdružením celou řadu projektů, které jednoznačně podporují integraci Romů do většinové společnosti. Cílem programu je vyrovnání podmínek příslušníků romské menšiny s důrazem na omezení společenského vylučování příslušníků romské menšiny, zajištění spoluúčasti Romů při zavádění integračních programů, vytváření důvěry, porozumění a tolerance ve společnosti, zlepšení komunikace mezi romskou menšinou a většinovou společností. Zejména jsou podporovány projekty napomáhající inkluzi romských dětí a žáků do hlavního vzdělávacího proudu.

Zprávu o plnění úkolů každoročně předává ministerstvo Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.⁵⁵

5.12. Zmocněnec vlády pro lidská práva

Zmocněnec vlády pro lidská práva je ve vládě ČR zodpovědný za oblast lidských práv, a v této souvislosti za témata, která se dotýkají každodenního života a mezilidského soužití všech občanů země.

S týmem vládních úředníků a odborníků se zabývá dodržováním lidských práv, rozvojem občanské společnosti a nestátního neziskového sektoru, záležitostmi romské komunity a národnostních menšin a systematicky napomáhá usnadnění života zdravotně postižených občanů. Ve všech těchto oblastech tento tým připravuje nebo se spolupodílí na systémových a legislativních změnách.

Česká republika je již nyní zemí mnohokulturní a mnohonárodnostní. Pro společné bezproblémové soužití většinové společnosti s menšinami bylo mnoho vykonáno. Stále je však zapotřebí menšiny ochraňovat, odstraňovat předsudky vůči nim a posilovat pravdivými informacemi a vhodnou legislativou jejich rovnoprávné postavení ve společnosti. Menšinou se v jistých okolnostech může stát každý z nás.

Usnesením vlády ČR č.599/2000 bylo ZLP uloženo:

- evidovat výzkumné úkoly resortů, i ostatních institucí v oblasti romské problematiky, včetně jejich anotací tak, aby nedocházelo k duplicitě zadávaných úkolů, ale naopak k využívání a přehledu již získaných výsledků

Výzkumné úkoly evidují pracovníci kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity a jejich výsledky využívají ke zpracování souhrnných zpráv o stavu romských komunit v ČR.

Usnesením vlády ČR č. 994/2000 bylo ZLP uloženo:

- zajišťovat ve spolupráci s ministrem MŠMT ČR distribuci státem subvencovaných romských časopisů do veřejných knihoven, krajských pedagogických center a škol s větším počtem romských žáků a studentů tak, aby byly přístupné širokému okruhu zájemců o tuto tematiku.

Časopisy byly v roce 2008 distribuovány do pedagogických center a do vybraných škol přímo vydavateli. Vydávání časopisů je subvencováno z grantů Ministerstva kultury.

Usnesením vlády ČR č. 1573/2005 bylo ZLP uloženo:

- navrhnout a implementovat systém koordinace a evaluace politiky státu v oblasti integrace romských komunit s cílem vytvoření vnitřního a vnějšího informačního kanálu o poskytnutých dotacích.

⁵⁵ Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

Tento úkol je realizován prostřednictvím Dotačního výboru RVZRK. Připravuje systém koordinace a evaluace dotační politiky státu v oblasti integrace romských komunit s cílem vytvoření vnitřního a vnějšího informačního kanálu o poskytnutých dotacích.⁵⁶

⁵⁶ Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády 2008

6. SWOT analýza problematiky integrace Romů ve Zlínském kraji (souhrn jednotlivých oblastí)

V rámci přípravy koncepce byla zpracována SWOT analýza Komise Rady Zlínského kraje pro národnostní menšiny dne 25. května 2009.

<p style="text-align: center;">Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - krajská koordinátorka - terénní práce v romských rodinách - Komise pro národnostní menšiny ZK - existence dotací na terénní práci - krajská Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji - programy na podporu bydlení z MMR - podprogram na romskou integraci ve Zlínském kraji - finanční podpora úřadů práce zaměstnavatelům na vytvoření pracovních míst - asistenti pedagoga na základních školách - spolupráce neziskových organizací, měst a kraje - komunitní plánování 	<p style="text-align: center;">Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - nekvalitní bydlení, nerovnost přístupu na trh s byty - vysoká nezaměstnanost Romů - insolventnost a zadlužení, - nízká vzdělanost, vzdělání často nepatří mezi priority Romů - absence předškolní výchovy - projevy narušující soužití - negativní přístup ze strany majority k integraci Romů - v některých městech chybí neziskové organizace zaměřené na integraci Romů - nedostatečné seznamování majority s klady, kořeny a kulturou Romů
<p style="text-align: center;">Příležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - rovný přístup ke vzdělání - práce s rodinami, větší důraz na zapojení rodičů - práce s dětmi (MŠ, ZŠ...) - vzdělávání dětí i dospělých v multikultuře - dotace z evropských fondů - změna legislativy v oblasti zadávání veřejných zakázek se zaměřením na Romy - sociální podnikání - romská kultura - volnočasové aktivity integrační (účast majority i minority) - propagace romských neziskových organizací 	<p style="text-align: center;">Ohrožení</p> <ul style="list-style-type: none"> - novela zákona o pomoci v hmotné nouzi (špatně nastavený systém u veřejné služby a u veřejně prospěšných prací) - růst ghett, chudoba - předsudky majority, diskriminace, rasismus, nárůst extremismu - prohlubování sociálního vyloučení v oblasti bydlení a zadlužování - rozpad rodiny z důvodu špatných sociálních podmínek - zvětšující se propast mezi majoritou a minoritou - skrytá diskriminace ze strany zaměstnavatelů - gambling, kriminalita, drogy, lichva - práce na černo a její nedostatečná kontrola a odhalování - přetrvávající nízká úroveň vzdělání

Ze SWOT analýzy vyplývá potřeba docílení vyššího vzdělávání v romské menšině, vyšší zaměstnanosti, zamezit diskriminaci a rasismu ve společnosti, větší využívání dotací z evropských fondů, multikulturní přístup ve školách a rozšíření sociálního podnikání.

II. Návrhová část

Vize

Záměrem Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji na léta 2009–2013, jež vychází z vládní Koncepce na integraci romských komunit z roku 2005 a z Dekády romské inkluze 2005–2015 je vytvořit metodický materiál, který by sloužil městům a obcím při řešení integrace Romů. Vizí Koncepce, která vychází z analýzy jednotlivých oblastí života Romů, je zlepšení postavení Romů ve všech sférách jejich života a dosažení bezkonfliktního soužití s majoritou. Realizované aktivity by měly vést k dosažení této vize.

Cíle

Cílem krajské koncepce je nejen poskytnout informace o institucionálním zajištění dané oblasti na všech úrovních veřejné správy, vymezení spolupráce kraje a měst i obcí, popis demografického vývoje, ale také nastínění základních oblastí problémů, se kterými se tato skupina obyvatel potýká a doporučení Zlínského kraje vedoucí k vyřešení těchto problémů. Ztráta romské identity, kultury a jazyka nesmí představovat podmínku integrace Romů do české společnosti. Integrací je zde myšleno začlenění Romů do společnosti, které jim umožní, aby si zvolili, která kulturní specifika a odlišnosti si přejí zachovat.

Hlavní cíle Koncepce vycházející z uvedené vize:

1. Zvýšení životní úrovně Romů (zvýšení kvality bydlení, zlepšení zdravotního stavu, zvýšení zaměstnanosti, podpora terénní práce, zlepšení socioekonomické situace v romské menšině, boj proti zadlužování)
2. Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic (zvýšení počtu romských dětí v mateřských školách a základních školách, rozvoj romské kultury a jazyka, vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků)
3. Odstranění vnějších překážek k začleňování Romů do společnosti (odstranění diskriminace ve všech sférách života Romů, zajištění bezpečnosti Romů, zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů, prostorové koncentraci Romů)

Strategie pro naplnění vize a cílů

Strategií pro naplnění vize a cílů Koncepce je pokračovat v realizaci osvěty a metodické činnosti kraje vůči obcím a městům, finanční podpora neziskovým organizacím a aktivnější zapojení kraje jako koordinátora a iniciátora aktivit na svém území působnosti, zajistit komplexnost těchto aktivit. Zaměřit se především:

- na zlepšení bydlení romských občanů
- na zvýšení zaměstnanosti romských občanů
- na zvýšení vzdělanosti romských občanů
- na rozvoj romské kultury a tradic
- na zvýšení bezpečnosti romských občanů
- na potlačování extremismu a diskriminace

Priority

Následující priority vychází z výše uvedených tří cílů:

1. Zvýšení životní úrovně Romů
 - 1.1. Podpora terénní práce, která je nástrojem pro předcházení sociálnímu vyloučení Romů a zlepšení jejich integrace.
 - 1.2. Podpora finančního poradenství za účelem snižování a předcházení zadluženosti
 - 1.3. Zvýšení iniciativy měst a obcí ve zlepšení bytové situace a snížení nezaměstnanosti romské menšiny
 - 1.4. Zlepšení zdravotní situace v romské menšině

Priority v bodě 1 jsou obsaženy v možnostech řešení pro obce a města Zlínského kraje: Zaměstnanost (str. 14), Bytová problematika (str. 18), Zdravotní péče (str. 28) a Terénní práce (str. 29).

2. Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic

- 2.1. Snaha o zvýšení počtu dětí v mateřských školách a v základních školách
- 2.2. Podpora rozvoje a udržení romské kultury a romského jazyka
- 2.3. Podpora aktivit k vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce a zacházení s ním

Priority v bodě 2 jsou obsaženy v možnostech řešení pro obce a města Zlínského kraje: Školství (str. 21).

3. Odstranění vnějších překážek k začleňování Romů do společnosti

- 3.1. Podpora aktivit k odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině
- 3.2. Snaha o zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv tzv. ghettoizace a snaha o rozmělnění současných romských enkláv
- 3.3. Podpora a spolupráce při zajištění bezpečnosti příslušníků romských menšin potlačováním extremismu a veřejným pranýřováním rasistických projevů (možnosti řešení pro obce specifikovány v kapitole 3.5. Kriminalita)
- 3.4. Podpora a spolupráce v zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů

Priority v bodě 3 jsou obsaženy v možnostech řešení pro obce a města Zlínského kraje: Bezpečnost (str. 25), Kriminalita (str. 26).

Akční plán

Akční plán obsahuje aktivity a činnosti Krajského úřadu Zlínského kraje vedoucí k naplňování priorit vycházejících z těchto cílů:

1. Zvýšení životní úrovně Romů

Priorita 1.1

Aktivita	Metodická a finanční podpora terénní práce realizované neziskovými organizacemi a obcemi Zlínského kraje
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů, finanční podpora, jednání s neziskovými organizacemi a obcemi
Kvantifikace výstupů	Pořádání seminářů 1x ročně, finanční podpora min. 1 podpořený subjekt, zápisy z jednání s NNO a obcemi 1x ročně
Finanční rámec	Rozpočet Zlínského kraje 2010–2013 ve výši 300 tis. Kč ročně

Priorita 1.2

Aktivita	Metodická podpora kraje pro terénní pracovníky, asistenty pedagoga, romské poradce za účelem zvýšení životní úrovně Romů
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů
Kvantifikace výstupů	Pořádání seminářů min. 1x ročně
Finanční rámec	V rámci režijních výdajů ZK

Priorita 1.3

Aktivita	Metodická podpora obcí Zlínského kraje v oblasti bytové problematiky
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Předávání informací o vyhlášených programech na výstavbu sociálních bytů, metodická podpora při zajišťování doprovodného sociálního programu, pořádání seminářů, jednání s představiteli obcí
Kvantifikace výstupů	Předávání informací o vyhlášených programech min. 1x ročně, pořádání seminářů min. 1x ročně, pořádání jednání s představiteli obce min. 2x ročně
Finanční rámec	Státní finanční prostředky z kapitoly MMR ČR schváleného rozpočtu ČR na příslušný kalendářní rok

Priorita 1.3

Aktivita	Metodická podpora neziskových organizací za účelem zvýšení zaměstnanosti v romských komunitách, metodická pomoc obcím a podpora vzniku sociálních firem ve ZK
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Předávání informací o vyhlášených dotačních titulech, metodická pomoc při zpracování a realizaci projektů pro neziskové organizace, jednání s představiteli obcí a oslovování zájemců o vznik sociální firmy
Kvantifikace výstupů	Předávání informací o vyhlášených programech min. 1x ročně, pořádání seminářů min. 1x ročně, jednání s představiteli obce min. 2x ročně
Finanční rámec	Státní finanční prostředky z kapitoly MPSV ČR schváleného rozpočtu ČR na příslušný kalendářní rok

Priorita 1.3

Aktivita	Podpora obcí za účelem vzniku pracovních skupin pro integraci Romů, jednání s obcemi za účelem vzniku prac. skupin, členství krajského koordinátora v prac. skupinách
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstup	Jednání s obcemi za účelem zřízení pracovních skupin
Kvantifikace výstupů	Jednání krajského koordinátora min. 2x ročně
Finanční rámec	V rámci režijních výdajů ZK

Priorita 1.4

Aktivita	Metodická podpora neziskovým organizacím na zřízení zdravotního pracovníka pro romskou menšinu
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů, jednání s neziskovými organizacemi a obcemi, předávání informací o vyhlášených dotačních titulech na podporu zřízení funkce zdravotního pracovníka
Kvantifikace výstupů	Předávání informací o vyhlášených programech RVZRK a MPSV ČR min. 1x ročně, pořádání seminářů min. 1x ročně, jednání s představiteli obce min. 2x ročně.
Finanční rámec	Státní finanční prostředky z kapitoly Rady vlády pro záležitosti romských komunit ČR a MPSV ČR schváleného rozpočtu ČR na příslušný kalendářní rok.

2. Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic

Priorita 2.1

Aktivita	Metodická a finanční podpora obcím, školským zařízením a neziskovým organizacím v oblasti aktivit týkající se vzdělání romských dětí
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů, jednání se školskými zařízeními, neziskovými organizacemi a obcemi, předávání informací o vyhlášených dotačních titulech MŠMT ČR a RVZRK
Kvantifikace výstupů	Předávání informací o vyhlášených programech MŠMT ČR a RVZRK min. 1x ročně, pořádání seminářů min. 1x ročně, jednání se zástupci školských zařízení a s představiteli obcí min. 2x ročně
Finanční rámec	Státní finanční prostředky z kapitoly MŠMT ČR a RVZRK schváleného rozpočtu ČR na příslušný kalendářní rok

Priorita 2.2

Aktivita	Podpora aktivit udržení a rozvoje romského jazyka a tradic
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů, finanční podpora, jednání s neziskovými organizacemi a obcemi, pořádání akcí ve spolupráci s krajem
Kvantifikace výstupů	Pořádání seminářů 1x v období 2009–2013, finanční podpora min. 1 podpořený subjekt, zápisy z jednání s NNO a obcemi 1x ročně, spolupráce kraje na akci min. 1x ročně
Finanční rámec	Rozpočet Zlínského kraje na roky 2010–2013 v kapitolách Fondu kultury a památkové péče a v kapitole Odboru Kancelář hejtmána

Priorita 2.3

Aktivita	Podpora aktivit k vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Pořádání seminářů, finanční podpora, spolupráce na akcích podporující vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, realizace krajského projektu Multikulturní škola
Kvantifikace výstupů	Pořádání seminářů 1x v období 2009–2013, finanční podpora min. 1 podpořený subjekt, spolupráce kraje na akci min. 1x ročně, realizace krajského projektu
Finanční rámec	Rozpočet Zlínského kraje na roky 2010–2013 v kapitolách Fondu kultury a památkové péče a kapitole Odboru Kancelář hejtmána

3. Odstranění vnějších překážek k začleňování Romů do společnosti

Priorita 3.1

Aktivita	Podpora aktivit k odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Finanční podpora, spolupráce kraje na akcích, jednání Komise pro národnostní menšiny RZK
Kvantifikace výstupů	Finanční podpora min. 1 podpořený subjekt, spolupráce kraje na akci min. 1x ročně, zápis z Komise pro národnostní menšiny RZK min. 2x ročně
Finanční rámec	rozpočet Zlínského kraje 2010–2013 v kapitolách Fondu kultury a památkové péče a kapitole Odbor Kancelář hejtmána

Priorita 3.2

Aktivita	Podpora aktivit vedoucí k zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv tzv. ghettoizace a aktivit vedoucích k rozmělnění současných romských enkláv
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Jednání s obcemi, jednání Komise pro národnostní menšiny RZK
Kvantifikace výstupů	Jednání s obcemi min. 2x ročně, zápis z Komise pro národnostní menšiny RZK min. 2x ročně
Finanční rámec	V rámci režijních výdajů ZK

Priorita 3.3

Aktivita	Podpora a spolupráce při zajištění bezpečnosti příslušníků romských menšin potlačováním extremismu a veřejným pranýřováním rasistických projevů
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Jednání s PČR, jednání s obcemi za účelem zavedení funkce asistenta MP z řad Romů, jednání Komise pro národnostní menšiny RZK
Kvantifikace výstupů	Jednání s obcemi min. 2x v období 2009–2013, zápis z Komise pro národnostní menšiny RZK min. 2x v období 2009–2013, jednání s PČR min. 2x v období 2009–2013
Finanční rámec	V rámci režijních výdajů ZK

Priorita 3.4

Aktivita	Podpora aktivit a spolupráce kraje v zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů
Odpovědnost	Oddělení neziskového sektoru
Výstupy	Jednání s neziskovými organizacemi a obcemi, jednání Komise pro národnostní menšiny RZK
Kvantifikace výstupů	Jednání s NNO nebo obcemi min. 2x v období 2009–2013, zápis z Komise pro národnostní menšiny RZK min. 2x v období 2009–2013
Finanční rámec	V rámci režijních výdajů ZK

III. Závěr a shrnutí koncepce

Na základě možností řešení pro obce a města ve Zlínském kraji, které jsou uvedeny v jednotlivých analýzách sedmi konkrétních oblastí romské integrace a konkrétních aktivit krajského úřadu uvedených v akčním plánu, budou plněny cíle a vize této koncepce v období do roku 2013. Pomohou městům a obcím při integraci Romů do společnosti a zmírní problémy Romů v jednotlivých oblastech života. V rámci jednotlivých let budou zpracovávány roční vyhodnocení sedmi oblastí romské integrace ve Zlínském kraji.

Zdroje čerpání informací:

- Analýza potřeb integrace Romů na českém trhu práce 2004 – autorský kolektiv Jan Winkler, Tomáš Sirovátka, Miroslava Rakoczyová, Ivana Šimíková a Milada Horáková
- Český statistický úřad 2001
- Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení – duben 2009, Kancelář veřejného ochránce práv a Ministerstvo vnitra ČR
- Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2008
- Internetové stránky vlády České republiky, www.vlada.cz/poradniorgany/radavladyprozalezitostiromskekomunity.cz online (cit. srpen 2009)
- Koncepce romské integrace v ČR – Rada vlády pro záležitosti romské komunity 2005 (cit. Červen 2009)
- Internetové stránky Zlínského kraje www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=111043&doctype=ART&nid=8513&cpi=1 online (cit. srpen 2009)
- Internetové stránky Ministerstva kultury ČR, www.mkcr.cz, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Ministerstva pro místní rozvoj ČR, www.mmr.cz, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, www.mpsv.cz: Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Ministerstva spravedlnosti ČR, www.msgr.cz, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, www.msmt.cz, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Ministerstva vnitra ČR, www.mvcr.cz, online (cit. červenec 2009)
- Internetové stránky Veřejného ochránce práv ČR, www.ochrance.cz, online (cit. červen 2009)
- Internetové stránky vlády České republiky, www.vlada.cz/poradniorgany/radavladypronarodnostnimensiny.cz, online (cit. srpen 2009)
- Internetové stránky vlády České republiky, www.vlada.cz/radaprolidskaprava.cz, online (cit. srpen 2009)
- Zpráva 2004, původní zdroj: Jitka Langhmerová a Tomáš Fiala: „Kolik je vlastně Romů v České republice?“ Demografie, 2003
- Zpráva o stavu romských komunit v České republice za rok 2008, 20. července 2009
- Zdroj: European Roma Rights Centre, 26-02-2000 www.Romove.radio.cz (cit. červenec 2009)
- Česká republika: přístup vlády k integraci Romů – listopad 2008

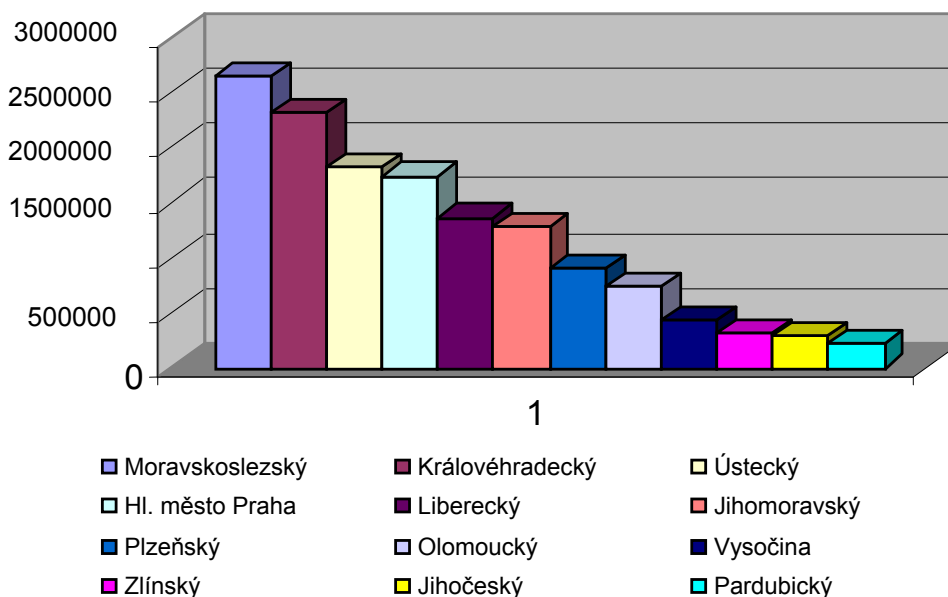
Rozdělení dotací na integraci romské menšiny v roce 2008 v jednotlivých krajích

Program zaměřený na podporu integrace romské komunity v roce 2008

Rozdělení dotací dle čerpání v jednotlivých krajích	
Kraj	Kč
Hl. město Praha	1 735 000
Jihočeský kraj	290 000
Jihomoravský kraj	1 282 000
Královéhradecký kraj	2 314 000
Liberecký kraj	1 358 000
Moravskoslezský kraj	2 635 000
Olomoucký kraj	740 000
Pardubický kraj	215 000
Plzeňský kraj	905 000
Ústecký kraj	1 811 000
Vysočina kraj	425 000
Zlínský kraj	317 000

Informaci na základě vyžádaných zpráv příslušných ministerstev zpracovala kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity na základě úkolu zadaném vládou ČR ministryní, v jejíž působnosti jsou lidská práva a národnostní menšiny v rámci usnesení č. 1206/2008.⁵⁷

Rozdělení dotací dle čerpání v krajích

⁵⁷ Zdroj: Informace o plnění usnesení vlády ČR 2008

Příloha č. 2

Personální zajištění integrace příslušníků romských menšin na obcích s rozšířenou působností

Obec	Agendu zajišťuje	Zařazení – funkce	Telefon	E-mail
Zlín	Bc. Zdenka Konečná	Sociální odbor	577 630 817	zdenkakonecna@muzlin.cz
Otrokovice	Ing. Alena Havlíková	Vedoucí oddělení dávek a služeb	577 680 442	havlikova@muotrokovice.cz
Vsetín	Ing. Jan Pišek	Vedoucí odd. sociální prevence	571 491 625	tsp@email.cz
Uherské Hradiště	Ladislav Zochr	Referent – odbor sociálních věcí	572 525 788	Ladislav.Zochr@mesto-uh.cz
Uherský Brod	Hana Dolinová	Vedoucí odd. sociál. věcí	572 615 360	hana.dolinova@ub.cz
Kroměříž	Libor Jarmar	Vedoucí Odd. sociálně-právní ochrany dětí	573 321 415	libor.jarmar@mesto-kromeriz.cz
Valašské Klobouky	Ludmila Cmajdálková	Vedoucí Odd. sociálních věcí	577 311 133	cmajdalkova@mu-vk..cz
Holešov	Věra Šalerová	Odbor sociál. věcí	573 521 754	vera.salerova@holesov.cz
Vizovice	Vladimír Nedbal	Odbor sociální-kurátor pro mládež a dospělé	577 599 157	vladimir.nedbal@mestovizovice.cz
Rožnov p. Radhoštěm	Roman Krystyník	Oddělení sociálních věcí	571 661 263	krystynik.soc@roznov.cz
Valašské Meziříčí	Bc. Jarmila Ptáčková	Vedoucí odboru sociálních věcí	571 674 565	ptackova@muvalmez.cz
Luhačovice	Mgr. Miluše Netíková	Vedoucí odboru sociálních věcí	57719 7269	netikova@mesto.luhacovice.cz
Bystřice pod Hostýnem	Jana Váňová	Odbor sociálních věcí	573 501 982	vanova@mubph.cz